

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR ÉRDEKVÉDELMI SZERVEZETEK ÉS
KUTATÓK KÖZÖS ALTERNATÍV JELENTÉSE
AZ UKRAJNA ÁLTAL AZ EURÓPA TANÁCS SZAKÉRTŐI
BIZOTTSÁGÁHOZ

A REGIONÁLIS VAGY KISEBBSÉGI NYELVEK EURÓPAI KARTÁJA
UKRAJNAI ALKALMAZÁSÁRÓL BENYÚJTOTT
NEGYEDIK PERIODIKUS JELENTÉS KAPCSÁN

A NYELVI JOGOK FOLYAMATOS SZŰKÍTÉSE UKRAJNÁBAN

A NYELVI JOGOK FOLYAMATOS SZŰKÍTÉSE UKRAJNÁBAN

A NYELVI JOGOK FOLYAMATOS SZŰKÍTÉSE UKRAJNÁBAN

A kárpátaljai magyar érdekvédelmi szervezetek és kutatók közös alternatív jelentése az Ukrajna által az Európa Tanács Szakértői Bizottságához a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája ukrainai alkalmazásáról benyújtott negyedik periodikus jelentés kapcsán

Szerzők:

Brenzovics László

Zubánics László

Orosz Ildikó

Tóth Mihály

Darcsi Karolina

Csernicskó István

Beregszász–Ungvár, 2020

Tartalom

Bevezetés	7
Ukrajna törvénye a Karta ratifikációjáról	11
Vezetői összefoglaló	14
Bevezetés – Ukrajna vállalásai a Karta alapján	20
I. Rész: Általános rendelkezések	30
II. Rész: A 2. Cikk 1. bekezdésének megfelelően követett célok és elvek	31
III. Rész: A regionális vagy kisebbségi nyelveknek a közéletben való használatát elősegítő intézkedések a 2. Cikk 2. bekezdése értelmében vállalt kötelezettségekkel összhangban	46
IV. Rész: Összefoglalás	87

Bevezetés

Ezt az alternatív jelentést az Ukrajnában, azon belül Kárpátalján működő magyar érdekvédelmi szervezetek és kutatók készítették és nyújtják be az ukrán kormány a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájának¹ végrehajtásáról szóló negyedik időszakos jelentéséhez² kapcsolódóan.³ A beszámoló a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ), a Kárpátaljai Magyar Pedagógusok Szövetsége (KMPSZ), az Ukrajna Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ), valamint a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont, illetve a Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont munkatársainak (szakértőinek) együttműködésével készült. A dokumentum a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájának Kárpátalján történő végrehajtásának, alkalmazásának kérdéseire összpontosít, és célja, hogy kiegészítse, árnyalja és pontosítsa a kijevi kormányzat negyedik időszakos jelentését a regionális és kisebbségi nyelvek használoinak perspektívájából, és felvessen néhány olyan problematikus kérdést is, amelyek továbbra is megoldatlanok Ukrajnában, a Karta ratifikálása ellenére.

Ennek az alternatív jelentésnek a szerzői üdvözlik az ukrán kormány negyedik időszakos jelentését a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájának végrehajtásáról, melyet 2018 decemberi dátummal készítették el Kijevben.⁴

¹ European Charter for Regional or Minority Languages. Strasbourg. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/-rms/0900001680695175>. A nemzetközi dokumentum szövege magyarul elérhető például az alábbi címen: http://adatbank.sk/files/2012/10/2-795-186-588-2001_hu.pdf

² Fourth periodical report presented to the Secretary General of the Council of Europe in accordance with Article 15 of the Charter: Ukraine. Kyiv, December 2018. <https://rm.coe.int/ukrainepr4-en/1680972f17>

³ Az Ukrajna által korábban benyújtott jelentéseket lásd itt: [https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:\[23\]}](https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:[23]})

⁴ Fourth periodical report presented to the Secretary General of the Council of Europe in accordance with Article 15 of the Charter: Ukraine. Kyiv, December 2018. <https://rm.coe.int/ukrainepr4-en/1680972f17>

A szerzők üdvözlik a lehetőséget, hogy megtehetik észrevételeiket az ukrán kormány jelentésével kapcsolatban, és örömmel adnak magyarázatot és választ az Európa Tanács Szakértői Bizottságának minden esetleg felmerülő kérdésére. A Szakértői Bizottság delegációjának Ukrajnában tett látogatása során igény és lehetőség esetén szívesen várjuk a személyes találkozást is, hogy további visszajelzéseket adjunk a Karta végrehajtásáról Kárpátalján.

A jelen dokumentumban megfogalmazott megjegyzéseink a Regionális vagy kisebbségi nyelvek kárpátaljai alkalmazásáról szólnak, és csak kis részben reagálnak közvetlenül az ukrán kormány jelentésében felvetett kérdésekre. Összeállításunkban a fő hangsúly a Kartának a magyar nyelvvel kapcsolatos alkalmazásán van, csak részben térünk ki más nyelvekre. Megállapításaink túlnyomó többsége azonban általánosan jellemzi a Karta alkalmazásának helyzetét és problémáit Ukrajnában, illetve Kárpátalján.

Alternatív jelentésünk szerkezete a Karta cikkei szerint vannak felépítve. Először közöljük (magyar és ukrán nyelven) a Karta ukrán ratifikációs törvényét. Egy rövid összefoglaló után, követve a Karta szerkezetét, **vastag, dőlt betűkkel** szedve mutatjuk be, hogy Ukrajna konkrétan milyen kötelezettségeket vállalt az adott területen, majd saját megjegyzéseink következnek. Az egyes ukrán jogszabályokra való utalások során lábjegyzetben hivatkozunk az adott dokumentumra. Egyes törvényekre sokszor utalunk, és minden egyes utalás során szerepeltetjük a jogszabály hivatalos ukrán címét és a törvényre közvetlenül utaló internetes linket is megadjuk. Ennek oka és célja az, hogy az Olvasó követni, illetve ellenőrizni tudja az alternatív jelentésünkben szereplő állításainkat.

Az ebben a dokumentumban megfogalmazott észrevételek semmiképpen sem teljeseek, és a kormány jelentésében szereplő állításokra adott reakció hiánya nem feltétlenül utal azok elfogadására vagy jóváhagyására. Egyszerűen a terjedelmi korlátok miatt elsősorban azokra a kérdésekre összpontosítottunk, amelyek a legfontosabbnak tünnek számunkra, illetve azokra a területekre, ahol a legfrissebb változások történtek.

2016-ban a jelenlegihez hasonló alternatív jelentést nyújtottunk be az Európa Tanács illetékes szervéhez a Karta ukrainai és kárpátaljai alkalmazásáról az ukrán kormányzat harmadik periodikus jelentésével kapcsolatban.⁵ Hasonló alternatív jelentést készítettünk és nyújtottunk be 2017-ben a Keret-egyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről című nemzetközi dokumentum ukrainai alkalmazásáról az ukrán kormány által összeállított országjelentés kapcsán is.⁶ Ezek a kárpátaljai magyar érdekvédelmi szervezetek és tudományos szakértők együttműködése révén született dokumentumok jelzik a kárpátaljai magyar közösség elkötelezettségét a nyelvi emberi jogok iránt, illetve igényünket és eltökélt szándékunkat anyanyelvünk megtartására, valamint az eddig megszerzett nyelvi jogaink megőrzésére.

Köszönjük az Európa Tanács Szakértői Bizottságának, hogy tanulmányozták és figyelembe vették a korábbi alternatív jelentéseinkben megfogalmazott érveinket és megjegyzéseinket, és az ukrainai kormányzati szervekkel való egyeztetések során, továbbá a Szakértői Bizottság harmadik jelentésében⁷ utaltak az általunk felvetett problémákra.

Ezúttal is abban reménykedünk, hogy alternatív jelentésünk rávilágít néhány olyan problémára a Karta ukrainai végrehajtása

⁵ Written Comments by Hungarian Researchers and NGOs in Transcarpathia (Ukraine) on the Third Periodic Report of Ukraine on the implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages, submitted for consideration by the Council of Europe's Committee of Experts on the Charter. Berehovo – Beregszász, 11 July 2016. <https://kmsz.com.ua/wp-content/uploads/2017/01/Ukraine-Charter-shadow-report-Arnyekjelentes-nyk.pdf>

⁶ Written Comments by Hungarian Researchers and NGOs in Transcarpathia (Ukraine) on the Fourth Periodic Report of Ukraine on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Berehovo – Beregszász, January 20, 2017. <https://kmsz.com.ua/wp-content/uploads/2017/01/Framework-Convention-Transcarpathia-Ukraine-Shadow-Report-KE.pdf>

⁷ Third report of the Committee of Experts in respect of Ukraine. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000168073cdfa

területén, amelyek számot tarthatnak a Szakértői Bizottság tagjainak figyelmére, és amely problémák megoldása révén pozitív változások következhetnek be Ukrajnában.

Jól tudjuk, hogy az 1991-ben függetlenné vált Ukrajna történetének legsúlyosabb válságán megy keresztül. Az országnak a politikai és gazdasági problémák mellett a katonai konfliktusokkal is meg kell küzdenie. Ebben a feszült helyzetben a célunk nem a nyelvi és etnikai konfliktusok kiélezése, hanem a konszolidációhoz és a társadalmi béke megteremtéséhez kívánunk hozzájárulni.

Meggyőződésünk, hogy az etnikai, kulturális és nyelvi sokféleség megőrzése és a kölcsönös tisztelet megteremtése közelebb hozza a békét Ukrajnában. A regionális és kisebbségi nyelvek használatát garantáló törvények betartása az állam, a többségi társadalom és a kisebbségi közösségek közös érdeke. A törvények alkalmazása fontos lépés a jogállamiság és a funkcionális demokrácia felé. Ennek elősegítése volt az elsődleges célunk az alternatív jelentés elkészítésével.

Jelezzük, hogy a Karta implementációjának helyszíni (ukrajnai) monitorozása alkalmával szívesen találkozunk a Szakértői Bizottság képviselőivel, hogy személyes találkozó keretében adjunk válaszokat az esetleg felmerülő kérdésekre. Amennyiben szükséges, úgy a személyes találkozó alkalmával készek vagyunk dokumentumokkal alátámasztani álláspontunkat.

Beregszász–Ungvár, 2019. október 30.

Tisztelettel,

Brenzovics László,
a KMKSZ elnöke

Orosz Ildikó,
a KMPSZ elnöke

Zubánics László,
az UMDSZ elnöke

Csernicskó István,
a Hodinka A. Nyelvészeti Kutatóközpont vezetője

Darcsi Karolina,
a Lehoczky T. Társadalomkutató Központ munkatársa

Tóth Mihály,
az UMDSZ tisztelebeli elnöke

Ukrajna törvénye a Karta ratifikációjáról

<p align="center">Ukrajna törvénye „A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája ratifikációjáról”</p>	<p align="center">Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин»</p>
<p>Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának határozata:</p> <p>1. Az Ukrajna által 1996. május 2-án Strasbourgban aláírt A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját (a továbbiakban Karta) ratifikálja.</p> <p>2. A Karta rendelkezései Ukrajna következő nemzeti kisebbségeinek nyelveire vonatkoznak: belorusz, bolgár, gagauz, görög, zsidó, krími tatár, moldáv, német, lengyel, orosz, román, szlovák és magyar.</p> <p>3. Ukrajna kötelezettséget vállal a Karta I., II., IV. és V. Részének betartására, kivéve a II. Rész 7. Cikkének 5. pontját.</p> <p>4. Valamennyi, a jelen törvény 2. pontjában megnevezett nyelvre alkalmazandók a Karta III. Részének 8–14. pontjai közül az alábbi alpontok:</p>	<p>Верховна Рада України постановляє:</p> <p>1. Європейську хартію регіональних мов або мов меншин, підписану від імені України 2 травня 1996 року в м. Страсбурзі (далі – Хартія), ратифікувати.</p> <p>2. Положення Хартії застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської.</p> <p>3. Україна бере на себе зобов'язання відповідно до частин I, II, IV, V Хартії, крім пункту 5 статті 7 частини II.</p> <p>4. Стосовно кожної мови, на яку відповідно до статті 2 цього Закону поширюються положення Хартії, застосовуються такі пункти та підпункти статей 8-14 частини III Хартії:</p>

<p>a) a 8. Cikk 1. pontjának a (iii), b (iv), c (iv), d (iv), e (iii), f (iii), g, h, i alpontjai, valamint a 2. pontja;</p> <p>b) a 9. Cikk 1. pontjának a (iii), b (iii), c (iii) alpontja, a 2. pont c alpontja és a 3. pontja;</p> <p>c) a 10. Cikk 2. pontjának a, c, d, e, f, g alpontja, a 4. pont c alpontja;</p> <p>d) a 11. Cikk 1. pontjának a (iii), b (ii), c (ii), d, e (i), g alpontja, a 2. és 3. pontja;</p> <p>e) a 12. Cikk 1. pontjának a, b, c, d, f, g alpontja, valamint a 2. és 3. pontja;</p> <p>f) a 13. Cikk 1. pontjának b és c alpontja;</p> <p>g) a 14. Cikk a és b alpontja.</p>	<p>а) підпункти "a (iii)", "b (iv)", "c (iv)", "d (iv)", "e (iii)", "f (iii)", "g", "h", "i" пункту 1 та пункт 2 статті 8;</p> <p>б) підпункти "a (iii)", "b (iii)", "c (iii)" пункту 1, підпункт "c" пункту 2 та пункт 3 статті 9;</p> <p>в) підпункти "a", "c", "d", "e", "f", "g" пункту 2, підпункт "c" пункту 4 статті 10;</p> <p>г) підпункти "a (iii)", "b (ii)", "c (ii)", "d", "e (i)", "g" пункту 1, пункти 2 та 3 статті 11;</p> <p>г) підпункти "a", "b", "c", "d", "f", "g" пункту 1 та пункти 2 і 3 статті 12;</p> <p>д) підпункти "b", "c" пункту 1 статті 13;</p> <p>е) підпункти "a", "b" статті 14.</p>
<p>5. A Karta rendelkezéseinek alkalmazása során azok a lépések, amelyek az ukrán mint államnyelv használatának a társadalmi élet valamennyi területén való megszilárdítására, fejlesztésére vonatkoznak Ukrajna egész területén, nem tekinthetők olyanoknak, mint amelyek akadályozzák vagy fenyegetik azon nemzeti kisebbségek nyelveinek megőrzését vagy fejlődését, amelyekre a jelen törvény 2. pontja</p>	<p>5. При застосуванні положень Хартії заходи, спрямовані на утвердження української мови як державної, її розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України, не вважаються такими, що перешкоджають чи створюють загрозу збереженню або розвитку мов, на які відповідно до статті 2 цього Закону</p>

értelmében a Karta rendelkezései kiterjednek.	поширюються положення Хартії.
6. Jelen törvény kihirdetése napján lép hatályba.	6. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
Ukrajna elnöke, L. Kucsma	Президент України Л.КУЧМА
Kijev, 2003. május 15.	м. Київ, 15 травня 2003 року
N 802-IV	N 802-IV

Vezetői összefoglaló

Ukrajna először 1999-ben ratifikálta a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartáját. A Karta ratifikálásáról szóló törvényt azonban Ukrajna Alkotmánybírósága 2000-ben formai okok miatt hatályon kívül helyezte. A Karta 2003-ban ratifikált változatában sokkal kevesebb kötelezettséget vállalt az ország, mint 1999-ben.

Ukrajna kevesebb kötelezettséget vállalt a Karta ratifikációja során, mint amit a regionális és kisebbségi nyelvek helyzete indokol. Ez magában hordozza annak a lehetőségét, hogy Kijev visszaszorítja a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának jogait arra a szintre, melyet a Karta ratifikációja során vállalt. Az utóbbi évek eseményei alapján arra következtethetünk, hogy Kijev éppen ezt teszi: fokozatosan és folyamatosan csökkenti a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogokat. Az előző (harmadik) beszámolási időszak óta a kijevi kormányzat számos olyan új törvényt fogadott el, amelyek jelentősen szűkítik a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának jogát és lehetőségét. A kijevi kormány által benyújtott negyedik periodikus jelentés azonban ezekről az új törvényekről nem tesz említést.

A 2012-es nyelvtörvényt Ukrajna Alkotmánybírósága (formai okokra hivatkozva) hatályon kívül helyezte 2018-ban. A törvény hatályon kívül helyezése jelentősen visszaszorította a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőinek jogait. Kijev nem fogadott el új törvényt a kisebbségi nyelvek használatáról.

Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa 2019. április 25-én elfogadta „Az ukrán mint államnyelv funkcionálásának biztosításáról” című törvényt. 2019. július 16-án a törvény részben hatályba lépett. Ezt a törvényt az ET Szakértői Bizottságának külön és alaposan is meg kell vizsgálnia és elemeznie kell, hiszen ez a törvény gyakorlatilag lehetetlenné teszi a Karta alkalmazását Ukrajnában.⁸

⁸ Ezt a törvényt komoly kritikával illette 2019. december 9-én kiadott hivatalos véleményében a Velencei Bizottság: CDL-AD-(2019)032. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH

A Karta ratifikációját erős negatív propaganda előzte meg és követte Ukrajnában. Politikusok, állami hivatalnokok, tudósok, aktivisták, újságírók bírálják a Kartát. A negatív kampányban több hamis állítást is terjesztettek a Kartával kapcsolatban. A hamis állítások egy része Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma által jóváhagyott egyetemi tankönyvekbe és Ukrajna Igazságügyi Minisztériuma által kiadott jogi állásfoglalásba is bekerült. Mindez aláássa a Karta tekintélyét, jelentősen rombolja a nemzetközi dokumentum presztízsét az ország lakossága körében.

Az ukrán állam nem tájékoztatja megfelelően állampolgárait és az állami hivatalnokokat, önkormányzati dolgozókat a nyelvhasználatra vonatkozó jogszabályokról és a Karta előírásairól. A regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó törvényeket azok az állami hivatalnokok és önkormányzati dolgozók sem ismerik, akiknek felelőssége ezeknek a végrehajtása. Az ismeretek hiánya komolyan akadályozza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát.

A 2019-es választások után hatalomra jutott új politikai erő ismét napirendre tűzte a közigazgatási reform és a decentralizáció kérdését. Azonban az új politikai hatalom sem vonta be a magyar nemzeti kisebbség képviselőit a tervezetek megvitatásába, így a magyar többségű adminisztratív egység létrehozására kevés esély van. Aggodalomra ad okot, hogy a Kijevben kidolgozott tervezetek szerint az egyetlen magyar többségű közigazgatási egység, a 80.2%-ban magyar anyanyelvűek által lakott Beregszászi járás megszüntetésére készül a kormányzat. A magyar többségű Beregszászi járás beolvasztása más járásokba és a magyar etnikai és nyelvterület szétszabdálása ellentétes a Karta céljaival.

A 2017-es oktatási törvény elfogadásáig az ukrán törvények elidegeníthetetlen állampolgári jogként határozták meg az okta-

LAW (VENICE COMMISSION). UKRAINE. OPINION ON THE LAW ON SUPPORTING THE FUNCTIONING OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS THE STATE LANGUAGE. Opinion No. 960/2019. Strasbourg, 9 December 2019. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)032-e)

tási nyelvének megválasztásához fűződő jogot. A 2017-ben elfogadott új oktatási törvény 7. cikke és a 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény 21. cikke megszünteti az állampolgárok jogát oktatás nyelvének megválasztására. Ezzel a joggal Ukrajna állampolgárai a Szovjetunió fennállása idején is rendelkezettek. Az oktatás nyelvének megválasztására vonatkozó jogot 1991-től 2017-ig a független Ukrajna is biztosította állampolgárai számára. Ez jelentős visszalépés a regionális vagy kisebbségi nyelveknek az oktatásban való használata területén.

A 2017-ben elfogadott új oktatási törvény 7. cikke és a 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény 21. cikke alapján Ukrajna állampolgárait az oktatás nyelvére vonatkozó jogaik alapján négy nagy csoportra oszthatjuk. Az első csoportba a többségiak (az ukránok) tartoznak: őket nem érintik a jogszabályi módosítások, hiszen továbbra is végig anyanyelvükön tanulhatnak. Az őshonos népek (voltaképpen a krími tatárok) képviselői „az államnyelv mellett” anyanyelvükön folytathatják tanulmányaikat. Az Európai Unió valamely hivatalos nyelvét anyanyelvként használó nemzeti kisebbségek képviselői (magyarok, románok, lengyelek, bolgárok) az elemi iskolákban saját nyelvükön tanulhatnak, ám az 5. osztályban az éves óraszám minimum 20%-át államnyelven tanulják, és a 9. osztályra ennek az aránynak el kell érnie a 40%-ot; a 10–12. osztályban az éves óraszám legalább 60%-át ukránul kell tanulniuk. A nem EU-s nyelvet beszélő nemzeti kisebbségek (oroszok, belaruszok) az 5. osztálytól kezdve az éves óraszám legalább 80%-át államnyelven tanulják.

Az oktatási törvény 7. cikkelye gyakorlatilag megszünteti a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó oktatás a szakoktatás és a felsőoktatás területén. Az oktatásnak ezen a szintjein a regionális vagy kisebbségi nyelvek csupán tantárgyként jelenhetnek meg (az oktatás nyelveként azonban nem).

A 2017-ben elfogadott oktatási törvény 7. cikke és a 2019-es államnyelvi törvény 21. cikke kizárólag a kommunális (önkormányzati) oktatási intézményekben engedélyezi a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó oktatás megszervezését. Ez azt jelenti, hogy az állami oktatási intézményekből az ukrán kormány számúzi a regionális vagy kisebbségi nyelveket, illetve azt

sem teszi lehetővé, hogy a magán oktatási intézményekben regionális vagy kisebbségi nyelv legyen a tannyelv.

Ez a két törvény megszünteti a regionális vagy kisebbségi nyelveken oktató intézmények (óvodák, iskolák) intézményi önállóságát (mert a kisebbségek nyelvén csak osztályok és csoportok működését engedélyezi az ukrán tannyelvű intézményeken belül).

Ukrajna büntető törvénykönyve 29. cikke szerint mindazok a személyek, akik nem beszélnek vagy nem megfelelő szinten ismerik az államnyelvet, tanúvallomást tehetnek anyanyelvükön vagy azon a nyelven, amelyet ismernek. A 2019. április 25-én elfogadott államnyelvi törvény 6. cikk 1. pontja Ukrajna minden állampolgára számára kötelezően előírja az ukrán mint államnyelv ismeretét. Erre való hivatkozással Ukrajna megtagadhatja a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a bírósági vagy peres eljárások során (hiszen ha törvényi kötelezettség az ukrán nyelv ismerete, akkor annak nem tudása törvénytört).

Az államnyelvi törvény 12. cikk 2. pontja elvileg engedélyezi a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát is az állami szervek, valamint a regionális és helyi hatóságok ülésein (az államnyelv mellett). Ilyen esetekben azonban kötelezően előírja a törvény, hogy mindent, ami nem az államnyelven hangzott el, kötelezően le kell fordítani ukrán nyelvre. Ez azonban a gyakorlatban lehetetlenné teszi, hogy a helyi önkormányzatok üléseit regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák le.

Az államnyelvi törvény 41. cikk 4. pontja előírja, hogy a földrajzi neveket tartalmazó táblákon a feliratok kötelezően ukrán nyelvűek. Az ukrán nyelvű felirat alatt vagy attól jobbra (kisebbségi betűmérettel) az adott földrajzi név latin betűs átíratban is megjeleníthető. Ez a rendelkezés kizárja a településnevek, valamint az utcák, terek stb. megnevezéseinek használatát regionális vagy kisebbségi nyelveken.

2015. december 10-én fogadták el az állami szolgálatról szóló törvényt, mely az államnyelvet határozza meg a hivatalos személyek és a hivatalok kapcsolattartásának, valamint az ilyen intézmények okmányainak egyetlen nyelveként (2. cikk). A

törvény az állami szolgálatot teljesítők részére előírja az államnyelv kötelező használatát hivatalos teendőik ellátása során (8. cikk), azonban nem tesz említést a kisebbségi vagy regionális nyelvek használatáról az állami hivatalokban. Ezzel Kijev nem tesz eleget azoknak a kötelezettségeknek, melyeket a Karta ratifikálása során vállalt.

Ukrajna új törvények elfogadásával alapvetően változtatta meg az elektronikus tömegtájékoztatási eszközök nyelvhasználati szabályait. Az új törvények elfogadása jelentős mértékben szorítja vissza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használati arányát a televízióban és a rádióban.

Az állami szervek megyei, kerületi és helyi egységei (például az adóhivatal, a polícia, az ügyészség, a tűzoltóság, a vasút stb.) nem kommunikálnak regionális és kisebbségi nyelveken ügyfeleikkel. A közüzemi szolgáltatások (villamos energia, gáz) állami szolgáltatói szintén nem kommunikálnak regionális és kisebbségi nyelveken ügyfeleikkel.

A kereskedelmi forgalomba kerülő áruk címkéi és tájékoztatói szinte kizárólag csak ukrán nyelven készülnek. Különösen veszélyes, hogy a gyógyszerek sem tartalmaznak információkat regionális és kisebbségi nyelveken.

A Szakértői Bizottságág korábbi jelentései alapján Kijev nem teljesíti teljes mértékben a ratifikációs dokumentumokban vállalt kötelezettségeit. Az ukrainai országjelentés készítői azonban nem reagálnak a Szakértői Bizottság és az ET Miniszteri Bizottsága által kiadott korábbi jelentéseiben és ajánlásaiban megfogalmazott kritikákra, javaslatokra.

A Velencei Bizottság a 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény kapcsán kiadott véleményében⁹ kimondja: „felül kell vizsgálni az

⁹ Para. 139. CDL-AD(2019)032. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION). UKRAINE. OPINION ON THE LAW ON SUPPORTING THE FUNCTIONING OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS THE STATE LANGUAGE. Opinion No. 960/2019. Strasbourg, 9 December 2019.

államnyelvről szóló törvényt annak érdekében, hogy a jelen véleményben megfogalmazott konkrét ajánlások fényében biztosítsák Ukrajna nemzetközi kötelezettségvállalásainak való megfelelését, különös tekintettel a Keretegyezményre, a Chartára, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményre (ECHR) és annak 12. sz. jegyzőkönyvére. Ebben a folyamatban a jogalkotónak konzultálnia kell az összes érdekelt féllel, különös tekintettel a nemzeti kisebbségek és az őslakos népek képviselőire, mivel e két jogszabály végrehajtása őket közvetlenül érinti és érinteni fogja.”

Üdvözölve a Velencei Bizottság ajánlásait, kérjük az Európa Tanácsot, hogy határozottan szólítsa fel Kijevet nemcsak az államnyelvi törvény, hanem az állami nyelvpolitika teljes spektrumának, a nyelvhasználatot szabályozó valamennyi törvénynek, határozatnak és rendeletnek az alapos felülvizsgálatára és módosítására.

Bevezetés – Ukrajna vállalásai a Karta alapján

1. Ukrajna először 1999-ben ratifikálta a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartáját.¹⁰ A Karta ratifikálásáról szóló törvényt azonban Ukrajna Alkotmánybírósága 2000-ben formai okok miatt hatályon kívül helyezte.¹¹
2. 2003-ban Ukrajna ismét ratifikálta a Kartát.¹² A ratifikációs dokumentum azonban csak két évvel később: 2005. szeptember 19-én került letétbe az ET főtítkáranál. A Karta csupán 2006. január 1-től lépett hatályba Ukrajnában.
3. A ratifikációs törvényben vállalt kötelezettségekkel Kijev csak minimális vállalásokat tett a regionális vagy kisebbségi nyelvek védelme érdekében. Továbbá a Karta 2003-ban ratifikált változatában sokkal kevesebb kötelezettséget vállalt az ország, mint 1999-ben. Ezt bizonyítja az 1. táblázat.

1. táblázat. A Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartáját ratifikáló két ukrainai (az 1999-es és 2003-as) törvényben vállalt kötelezettségek összehasonlítása

	Az 1350-XIV. sz. (1999-es) ratifikációs törvény	A 802-IV. sz. (2003-as) ratifikációs törvény
I. Rész	Teljes mértékben	Teljes mértékben
II. Rész	Teljes mértékben	Kivéve a 7. cikk 5. pontját.

¹⁰ Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р.» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-14>

¹¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин 1992 р.” від 12.07.2000 р. № 9-рп/2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-00>

¹² Закон України „Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15>

III. Rész		
8. cikk. Oktatásügy		
1. pont		
a) iskola-előkészítő oktatás	a (i), a (ii), a (iii)	a (iii)
b) általános iskolai oktatás	b (i), b (ii), b (iii)	b (iv)
c) középiskolai oktatás	c (i), c (ii), c (iii)	c (iv)
d) szakközépiskolai és szakmunkásképzés	d (i), d (ii), d (iii)	-
e) felsőoktatás	e (i), e (ii)	e (iii)
f) felnőttoktatás és továbbképzés	f (i), f (ii)	f (iii)
g)	g	g
h)	h	h
i)	i	i
2. pont	2. pont	2. pont
9. cikk. Igazságszolgáltatás		
1. pont		
a)	a (ii), a (iii)	a (iii)
b)	b (ii), b (iii)	b (iii)
c)	c (ii), c (iii)	c (iii)
d)	-	-
2. pont		
a)	-	-
b)	-	-
c)	c	c
3. pont	3. pont	3. pont
10. cikk. Közigazgatási hatóságok és közszolgálati szervek		
1. pont		
a)	a (i), a (ii), a (iii)	-
b)	-	-
c)	c	-
2. pont		
a)	a	a
b)	b	-
c)	-	c
d)	d	d
e)	e	e

f)	f	f
g)	-	g
3. pont		
a)	a	-
b)	b	-
c)	c	-
4. pont		
a)	-	-
b)	-	-
c)	c	c
5. pont	5. pont	-
11. cikk. Tömegtájékoztatási eszközök		
1. pont		
a)	a (ii), a (iii)	a (iii)
b)	b (ii)	b (ii)
c)	c (ii)	c (ii)
d)	d	d
e)	e (i), e (ii)	e (i)
f)	-	-
g)	g	g
2. pont	2. pont	2. pont
3. pont	3. pont	3. pont
12. cikk. Kulturális tevékenység és kulturális létesítmények		
1. pont		
a)	a	a
b)	b	b
c)	c	c
d)	d	d
e)	-	-
f)	f	f
g)	g	g
h)	-	h
2. pont	2. pont	2. pont
3. pont	3. pont	3. pont
13. cikk. Gazdasági és társadalmi élet		
1. pont		
a)	-	-
b)	b	b
c)	c	-
d)	d	-

2. pont		
a)	a	-
b)	b	-
c)	c	-
d)	-	-
e)	-	-
14. cikk. Határokon túli cserekapcsolatok		
a)	-	-
b)	b	b
IV. rész	Teljes mértékben	Teljes mértékben
V. rész	Teljes mértékben	Teljes mértékben

4. A 2003-as ratifikációs törvény 13 nyelvet von a Karta védelme alá Ukrajnában. Ez a törvény azonosan kezeli ezt a 13 nyelvet, annak ellenére, hogy közöttük van olyan, amelynek több millió beszélője van Ukrajnában (az orosz), több olyan, amelyek jelentős számú beszélővel rendelkeznek (például a román, a magyar) és olyanok is, amelyeknek csak néhány száz beszélője él az országban (pl. karaim, krimcsak).
5. Ukrajna kevesebb kötelezettséget vállalt a Karta alapján, mint amit a regionális és kisebbségi nyelvek helyzete indokolna. Például az orosz, a magyar, a román stb. nyelvek beszélői jóval kedvezőbb helyzetben voltak a Karta ratifikálásának idején ahhoz képest, mint amit Kijev vállalt a ratifikáció során. Ez magában hordozza annak a lehetőségét, hogy Kijev visszaszorítja a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának jogait arra a szintre, melyet a Karta ratifikációja során vállalt.
6. Ezt a veszélyt igazolja, hogy az előző (harmadik) beszámolási időszak óta a kijevi kormányzat számos olyan új törvényt fogadott el, amelyek jelentősen szűkítik a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának jogát és lehetőségét. Ilyen volt például az állami szolgálatról szóló törvény¹³, az

¹³ Закон України «Про державну службу». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

електронік саят янелвєнєк сабаляязасат мєвалтызаттє тєрвєнє¹⁴, аз ўктамасї тєрвєнє¹⁵.

7. A 2012-ben elfogadott nyelvtörvény¹⁶ hatályon kívül helyezése is jelentősen visszaszorította a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőinek jogait. Ez a törvény több jogot biztosított a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban, az oktatásban, a sajtóban és a kultúrában, mint az 1989-ben elfogadott korábbi nyelvtörvény¹⁷ vagy a Karta ratifikációs törvénye. A 2012-es nyelvtörvényt azonban Ukrajna Alkotmánybírósága (formai okokra hivatkozva) hatályon kívül helyezte 2018-ban.¹⁸
8. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa 2019. április 25-én szavazta meg az államnyelvről szóló új törvényt¹⁹, melynek célja az ukrán mint államnyelv támogatása. Az Ukrajna által benyújtott országjelentés még a törvény elfogadása előtt készült, ezért a jelentés nem tér ki ennek az új törvénynek az elemzésére. 2019. július 16-án azonban a törvény részben hatályba lépett, ezért saját jelentésünk elkészítése során reflektálnunk kell az új törvény rendelkezéseire és várható következményeire is.

¹⁴ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2054-19>

¹⁵ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

¹⁶ Закон України «Про засади державної мовної політики». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

¹⁷ Закон України «Про мови в Українській РСР». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>

¹⁸ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-18>

¹⁹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

9. A Karta ratifikációját erős negatív propaganda előzte meg és követte Ukrajnában. Politikusok, állami hivatalnokok, tudósok, aktivisták, újságírók kritizálták a Kartát. A negatív kampányban több hamis állítást is terjesztettek a Kartával kapcsolatban. Mindez jelentősen rombolta a Karta presztízsét az ország lakossága körében.
10. Gyakran hangoztatott érv például a Karta ukrajnai alkalmazása ellen, hogy a ratifikációs törvény nem azokat a nyelveket védelmezi, amelyeket kell. A nyilvánosságot megtévesztő módon sokan amellett érvelnek, hogy nem tartozhatnak a Karta védelme alá azok a nyelvek, amelyek más államban hivatalos nyelvként használatosak. Az érvek szerint Ukrajnában nem terjedhet ki így a Karta hatálya például az orosz, román, moldáv, szlovák, német, magyar stb. nyelvekre.
11. Az Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia I. Kurasz nevét viselő politikai és etnonacionális kutatások intézetében készült A nyelvi helyzet Ukrajnában: konfliktus és konszenzus között című könyv²⁰ állatása szerint a kijevi parlament képviselői hibás fordításban kapták meg a Karta szövegét, ezért azt hitték, hogy a Karta kisebbségi nyelveket védelmezi, pedig valójában a Karta célja a veszélyeztetett és kihalóban lévő nyelvek védelme.
12. A Kartát kritizáló vélemények Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma által jóváhagyott felsőoktatási tankönyvekbe is bekerülnek. A leMBERGI Ivan Franko Nemzeti Egyetem tanára, Halyna Maciuk egyetemi tankönyve szerint „a Karta bevezetésével problémák léptek

²⁰ Майборода Олександр, Шульга Микола, Горбатенко Володимир, Ажнюк Борис, Нагорна Лариса, Шаповал Юрій, Котигоренко Віктор, Панчук Май, Перевезій Віталій: *Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008.

fel” az ukrajnai nyelvi jogok terén.²¹ Véleménye szerint az ukrajnai ratifikációs törvényben felsorolt nyelvek védelmére nem szabadna kiterjednie a Kartának. Az ország egyik vezető egyetemének professzora egyetemi tankönyvben fejt ki azt a véleményét, hogy a Karta „a nyugat-európai szemléletet tükrözi, és a nemzetközi dokumentum és az ukrán alkotmány fogalmi kerete olyannyira eltér, hogy a Karta Ukrajnában alkotmányellenes, s ezért alkalmazásától el kell tekinteni”.²²

13. Az egyik jelentős kievei egyetem vezető professzora, Larysa Masenko egyetemi tankönyvében azt állítja, hogy a Karta ratifikációját Ukrajnában az oroszpárti politikusok erőltették. A professzor azt állítja a könyvében, hogy a Karta valódi célja azoknak a nyelveknek a védelme, amelyeket az eltűnés fenyeget.²³
14. További neves egyetemi oktatók és kutatók is hasonlóan vélekednek Ukrajnában a Kartáról.²⁴ Véleményükkel a kutatók befolyásolják az állami hatóságokat és a bíróságot is.
15. 2016 decemberében Ukrajna Alkotmánybírósága nyilvános meghallgatást szervezett a 2012-es nyelvtörvényről.²⁵ Ennek során 2016. december 13-án szakértőként szerepelt a bíróság előtt Iryna Farion, a Lvivi Ivan Franko Nemzeti Egyetem professzora. A bíróság előtt elmondott szakértői véleménye megtekinthető a Youtube-on.²⁶ A professzor

²¹ Мацюк Галина: *Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики*. Видавничий центр Львів: Львівський Національний Університет імені Івана Франка. 2009, 167. old.

²² Az idézett helyen, 168. old.

²³ Масенко Лариса: *Нариси з соціолінгвістики*. Київ: Видавничий дім „Киево-Могилянська академія”, 2010. 145–146. old.

²⁴ Például: Бестерс-Дільгер Юліане: *Нація та мова після 1991 р. – українська та російська в мовному конфлікті*. In: *Україна. Процеси націотворення*. Київ: Видавництво „К.І.С.”, 2011. 362–363. old.

²⁵ Закон України «Про засади державної мовної політики». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

²⁶ Ірина Фаріон. *Захист рідної мови у конституційному суді*. 13 грудня '16. <https://www.youtube.com/watch?v=8fB2YslJa4>

felhívta a bírák figyelmét arra, hogy a „regionális vagy kisebbségi nyelv” terminus nem szerepel Ukrajna Alkotmányában, ezért ez a fogalom nem alkalmazható az ukrajnai jogrendben. A bíróságon szakértőként meghallgatott Farion professzor azt állította továbbá, hogy a Karta célja kizárólag a veszélyeztetett nyelvek védelme (és nem védelmezheti azokat a nyelveket, amelyek más államban hivatalos nyelvként használatosak).

16. Az idézett „szakértők” által képviselt álláspontot Ukrajna Igazságügyi Minisztériuma is támogatja. A minisztérium által 2006-ban kiadott hivatalos jogi állásfoglalás²⁷ gyakorlatilag megismétli a Karta kapcsán fent idézett állításokat: „A Karta Ukrajna által ratifikált formája, ahogyan az 2003. május 15-én történt, objektíven számos éles jogi, politikai és gazdasági jellegű problémát okozott Ukrajnában. Ennek fő okai a dokumentum szövegének **helytelen ukrán nyelvű hivatalos fordítása**, amelyet a Karta ratifikációs törvényéhez csatoltak, valamint a **Karta tárgyának és céljának félreértése**.”²⁸ (A kiemelések az eredeti dokumentumban szerepelnek.)

²⁷ Юридичний висновок Міністерства юстиції щодо рішень деяких органів місцевого самоврядування (Харківської міської ради, Севастопольської міської ради і Луганської обласної ради) стосовно статусу та порядку застосування російської мови в межах міста Харкова, міста Севастополя і Луганської області від 10 травня 2006 року. https://minjust.gov.ua/m/str_7477

²⁸ Az eredeti ukrán szöveg: „Ратифікація Україною цієї *Хартії* у такому вигляді, як це було вчинено 15 травня 2003 року, об’єктивно спричинила виникнення в Україні низки гострих проблем юридичного, політичного та економічного характеру. Головними причинами цього є як **неправильний офіційний переклад** тексту документа **українською мовою**, який був доданий до Закону про ратифікацію *Хартії*, так і **хибне розуміння об’єкта і мети *Хартії***.”

17. Az állami nyelvpolitika alapelveit megfogalmazó hivatalos koncepció – melyet Ukrajna elnökének rendelete²⁹ hagyott jóvá – a legfontosabb célok között sorolja fel azt, hogy Ukrajnában a Karta ratifikációs törvényét módosítani kell úgy, hogy az új törvényt összhangba kell hozni a Karta eredeti céljaival.³⁰ Ezzel a dokumentum azt állítja, hogy a 2003-ban Kijevben elfogadott ratifikációs törvény nem egyeztethető össze a Karta céljaival.
18. A fent idézett állítások azonban hamisak. Nem igaz például az, hogy a Karta kizárólag a veszélyeztetett nyelvek védelmét tekinti céljának, és a más államban hivatalos nyelvként használatos nyelvek védelme nem tartozik a céljai közé. A Kartát ratifikáló tagállamok többsége több olyan nyelvet is a nemzetközi dokumentum védelme alá vont, amelyek más országokban államnyelvi státusszal rendelkeznek. A korábban idézett ukrainai „szakértők” szerint például a német, az orosz vagy a magyar nyelv nem élvezheti a Karta védelmét Ukrajnában, mert nem veszélyeztetett nyelv, és más országokban hivatalos nyelvként használják őket. Azonban a német nyelv a Karta védelme alá tartozó nyelvek egyike Örményországban, Bosznia-Hercegovinában, Horvátországban, a Cseh Köztársaságban, Dániában, Magyarországon, Lengyelországban, Romániában, Szerbiában, Szlovákiában, Szlovéniában, Svájcban és persze Ukrajnában. Az orosz nyelv Ukrajnán kívül a Karta védelme alá tartozik még Örményországban, Finnországban, Lengyelországban és Romániában is. A magyar nyelvet sem kizárólag Ukrajnában védelmezik, hanem Ausztriában, Bosznia-Hercegovinában, Horvátországban, Romániában, Szerbiában, Szlovákiában, Szlovéniában is. Az ukrán nyelv (amely Ukrajna egyetlen államnyelve) a Karta védelme alá tartozik Örményországban, Bosznia-Hercegovinában, Horvátországban, Ma-

²⁹ Указ Президента України №161/2010 від 15 лютого 2010 р. Про Концепцію державної мовної політики.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010>

³⁰ Концепція державної мовної політики.
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/161/2010>

gyarországon, Lengyelországban, Romániában, Szerbiában és Szlovákiában.³¹ Az orosz, a német, a magyar vagy az ukrán nyelvet nem lehet veszélyeztetett nyelveknek tekinteni, mégis több államban védelmezi őket a Karta.

19. Nem igaz tehát az, hogy a Karta céljaival ellentétes azoknak a nyelveknek a támogatása, amelyeket más államban hivatalos nyelvként ismernek el. Amikor Kijev erre hivatkozva kritizálja a 2003-ban elfogadott ratifikációs törvényt, akkor valójában csak kibúvókat és felmentést keres a vállalt kötelezettségeinek végrehajtása alól.
20. Láthattuk, hogy Ukrajnában a Karta ellen irányuló negatív információs kampányt az állami politika is támogatja. Mindez azt jelzi, hogy Ukrajnának nem célja a Karta végrehajtása: Kijev valódi céljai között nem szerepel a regionális vagy kisebbségi nyelvek védelme.

³¹ States Parties to the European Charter for Regional or Minority Languages and their regional or minority languages. <https://rm.coe.int/states-parties-to-the-european-charter-for-regional-or-minority-langua/168077098c>

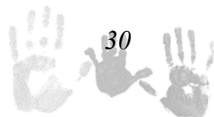

I. Rész: Általános rendelkezések

6. cikk – Tájékoztatás: A Felek gondoskodnak arról, hogy az érintett hatóságok, szervezetek és személyek a jelen Karta által létesített jogokról és kötelezettségekről tájékoztatást kapjanak.

21. Az ukrán állam nem tájékoztatja megfelelően állampolgárait és az állami hivatalnokokat, önkormányzati dolgozókat a nyelvhasználatra vonatkozó jogszabályokról. A törvényeket kizárólag ukrán nyelven teszik közzé Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának hivatalos honlapján³² és a hivatalos lapokban: *Голос України, Урядовий кур'єр, Офіційний вісник*. Az állam elmulasztotta lefordítani regionális vagy kisebbségi nyelvekre azokat a törvényeket, amelyek ezeknek a nyelveknek a használatát szabályozzák. A Kartát és a Karta ratifikációjáról szóló törvényt is csak ukrán nyelven publikálta az állam.
22. A regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó törvényeket gyakran azok az állami hivatalnokok és önkormányzati dolgozók sem ismerik, akiknek felelőssége ezeknek a végrehajtása. Az ismeretek hiánya komolyan akadályozza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát.
23. A Kartával kapcsolatos negatív információs kampány (amelyet egyetemi tankönyvekben és az állam által kiadott dokumentumokban, jogszabályokban is terjesztenek) akadályozza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogok gyakorlati érvényesítését.
24. Úgy véljük, az államnak hatékony szerepet kell vállalnia abban, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogokról tudomást szerezzen a közvélemény. Az államnak gondoskodnia kell arról, hogy az állami hivatalok munkatársai ismerjék a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogokat és tudatában legyenek azoknak a kötelezettségeiknek, amelyekkel elő kell segíteniük ezeknek a nyelveknek a használatát.

³² <http://zakon5.rada.gov.ua/laws>

II. Rész: A 2. Cikk 1. bekezdésének megfelelően követett célok és elvek

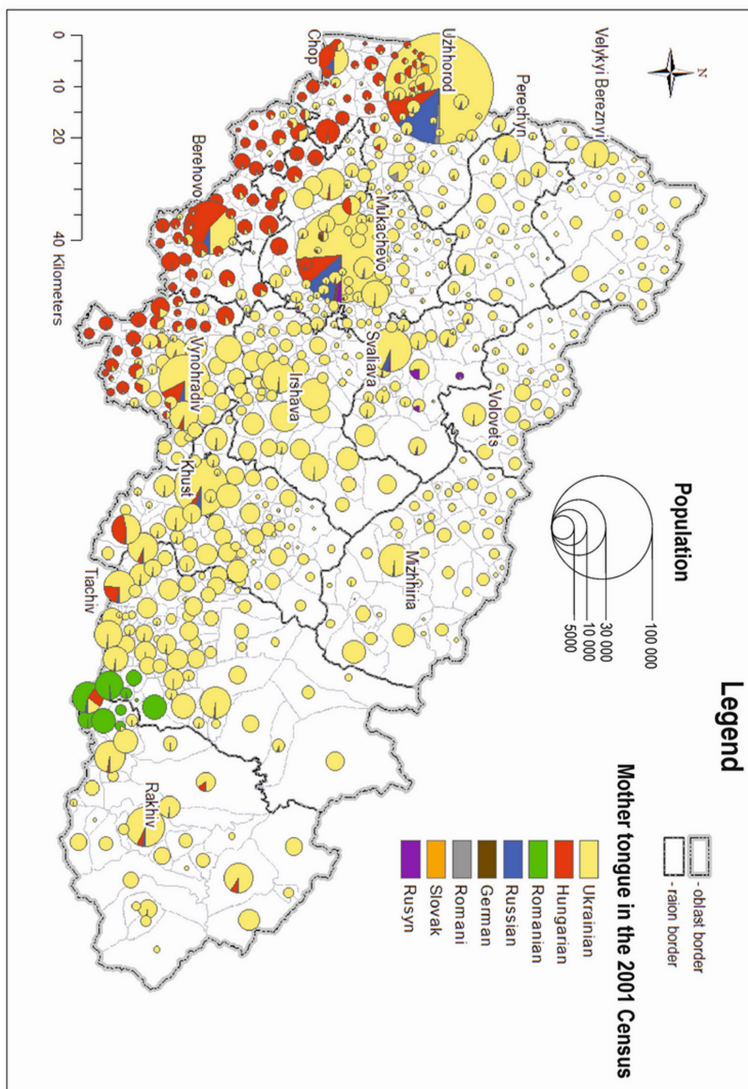
7. cikk – Célok és elvek

1. A Felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, mindegyik nyelv helyzetének megfelelően politikájukat, jogalkotásukat és gyakorlatukat az alábbi célokra és elvekre alapítják:

b. minden egyes regionális vagy kisebbségi nyelv földrajzi körzetének tiszteletben tartása annak érdekében, hogy a fennálló vagy később létesítendő közigazgatási felosztás ne képezze e regionális vagy kisebbségi nyelv támogatásának akadályát;

25. Ukrajna ugyanazzal a belső adminisztratív felosztással vált független állammá 1991-ben, amelyeket az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaságtól örökölt. Az ukrán kormány többször próbálta megváltoztatni ezt a szovjet közigazgatási felosztást, eddig sikertelenül. Az ukrán kormány azonban elmulasztotta a konzultációkat a regionális és kisebbségi nyelvek használóit képviselő politikai és civil szervezetekkel a közigazgatási reformról.
26. A legutóbbi ukrainai népszámlálás hivatalos adatai alapján az Ukrajnában élő magyar nemzetiségűek 96,8 százaléka, a magyar anyanyelvűeknek pedig 98,2 százaléka egyetlen régióban élt: Kárpátalja megye (Закарпатська область) területén. Kárpátalján az ukránok (80,5%) után a magyar nemzetiségűek alkották a legnagyobb közösséget (12,1%). A népszámlálási adatok alapján a magyar anyanyelvűek aránya 12,65% Kárpátalján. A 2001-es népszámlálás idején 153 olyan település volt Kárpátalján, ahol a magyar anyanyelvűek aránya legalább 1% volt. Ugyanakkor 113 településen haladta meg a magyar nemzetiségűek száma a 100 főt. A magyarok legnagyobb része Kárpátalján belül az ukrán-magyar államhatár közvetlen közelében, összefüggő sávban él (1. ábra).

1. ábra. Kárpátalja településeinek anyanyelvi összetétele a 2001-es
 census hivatalos adatai alapján

27. Az összefüggő magyar nyelvterület legnagyobb része közigazgatásilag négy különböző járáshoz tartozik Kárpátalján belül. A 2001-es census adatai alapján a Beregszászi járásban 80,2%, a Munkácsi járásban 13,8%, az Ungvári járásban 36,5%, a Nagyszőlősi járásban 26,3% volt a magyar anyanyelvűek aránya. Ez a szétszabdaltság nem kedvez a magyar nyelv használatának.
28. Ukrajnában folyamatban van egy közigazgatási reform, melynek alapja egy 2015-ben elfogadott törvény az önkormányzatok önkéntes egyesüléséről.³³ A törvény 4. cikkének 4) bekezdése szerint az önkormányzatok egyesülése során figyelembe veszik a történelmi, természeti, etnikai és kulturális szempontokat. Ez a törvény és a kormány által meghirdetett decentralizációs folyamat lehetőséget kínál a magyar nyelvterület jelentős részének egyetlen közigazgatási egységbe tömörítésére. A magyar közösség javaslatot dolgozott ki egy magyar többséggel rendelkező járás (район) létrehozására. A 2014. évi elnökválasztás előtt Petro Porosenko elnökjelölt megállapodást írt alá a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséggel (KMKSZ), és ígéretet tett egy magyar többségi közigazgatási egység létrehozásának támogatására. Miután azonban megválasztották elnöknek, nem tartotta be a megállapodást.
29. A 2019-es választások után hatalomra jutott új politikai erő ismét napirendre tűzte a közigazgatási reform és a decentralizáció kérdését. Azonban az új politikai hatalom sem vonta be a magyar nemzeti kisebbség képviselőit a tervezetek megvitatásába, így a magyar többségű adminisztratív egység létrehozására kevés esély van.
30. Aggodalomra ad okot, hogy a Kijevben kidolgozott tervezetek szerint az egyetlen magyar többségű közigazgatási egység, a 80,2%-ban magyar anyanyelvűek által lakott Beregszászi járás megszüntetésére készül a kormányzat.

³³ Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

31. A magyar többségű Beregszászi járás beolvasztása más járásokba és a magyar etnikai és nyelvterület szétszabdalása ellentétes a Karta céljaival. Az ilyen jellegű közigazgatási átalakítás ellentétes továbbá az Ukrajna nemzetiségeinek jogairól szóló nyilatkozat³⁴ 2. cikkével és a nemzeti kisebbségekről szóló törvény 10. cikkével.³⁵
32. A magyar etnikai terület több közigazgatási egységre tagolása akadályozza a magyar közösség érdekérvényesítő tevékenységét. A 2019. évi parlamenti választásokon a magyar etnikai területet három különböző választókerületbe sorolták. Az Ungvár központúban 15%, a Munkács központúban 13%, a Nagyszőlős központúban pedig 33% volt a magyarok aránya. Korábban (az 1994-es, 1998-as és a 2002-es parlamenti választások során) Ukrajna Központi Választási Bizottsága olyan szavazókerületet alakított ki Kárpátalján, ahol a magyarok többséget alkottak. Ez lehetővé tette a Kárpátalján élő magyarok számára, hogy képviselőt juttassanak a kijevi parlamentbe. 2019-ben a kárpátaljai magyar érdekvédelmi szervezetek hivatalos levélben fordultak a Központi Választási Bizottsághoz azzal a kéréssel, hogy a választókerületek kialakítása során vegyék figyelembe a kárpátaljai magyarok településterületét. A képviselők megválasztásáról szóló törvény³⁶ 18. cikk 2. rész 3) pontja a következőket tartalmazza: „Azokat a közigazgatási-területi egységeket, amelyek területén külön nemzeti kisebbségek élnek kompakt módon és egymással szomszédosak, egy választókerületbe kell foglalni. Ha a szomszédos közigazgatási-területi egységekben a nemzeti kisebbséghez tartozó szavazók száma meghaladja az egy választókerület létrehozásához szükséges számot, akkor a választókerületeket úgy kell kialakítani, hogy egyikükben a nemzeti kisebbséghez tartozó

³⁴ Декларація прав національностей України.
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>

³⁵ Закон України «Про національні меншини в Україні».
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>

³⁶ Закон України «Про вибори народних депутатів України».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>

szavazók a választókerületben levő szavazók többségét alkossák”.³⁷ A Központi Választási Bizottság azonban elutasította a beadványt, és ragaszkodott a magyar etnikai területek három különböző választókerületbe sorolásához. Bár mindhárom körzetben indult magyar jelölt, egyik körzetben sem sikerült megszerezni a szavazatok többségét. A kárpátaljai magyarok így parlamenti képviselő nélkül maradtak.

33. A 2019-es parlamenti választások tapasztalata is bizonyítja, hogy egy magyar többségű közigazgatási egység létrehozása rendkívül fontos a magyar nyelv megtartása és a magyar nemzeti kisebbség érdekképviselője szempontjából.

d. a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a magánéletben és közéletben, szóban és írásban való használatának megkönnyítése és/vagy bátorítása;

34. A 2012-ben elfogadott nyelvtörvény³⁸ lehetővé tette a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát szóban és írásban a magánéletben és a közéletben azoknak a megyéknek (область) járásoknak (район) és helyi önkormányzatoknak a területén, ahol az adott nyelv anyanyelvi beszélőinek aránya elérte a 10%-os küszöböt. A legutóbbi ukrainai népszámlálás adatai alapján Kárpátalja megyében a magyar anyanyelvűek aránya 12,65% volt. A magyar anyanyelvűek aránya a Beregszászi járásban (80,2%), a Nagyszőlősi járásban (26,0%), a Munkácsi járásban (13,8%) és az Ungvári járásban (36,5%), továbbá 4 városban (Beregszász,

³⁷ Az eredeti szöveg ukrán nyelven: Пункт 3) частині 2 Статті 18: «Адміністративно-територіальні одиниці, на території яких компактно проживають окремі національні меншини та які межують між собою, повинні входити до одного виборчого округу. У разі якщо в суміжних адміністративно-територіальних одиницях кількість виборців, які належать до національної меншини, є більшою, ніж необхідно для формування одного виборчого округу, округи формуються таким чином, щоб в одному з них виборці, які належать до національної меншини, становили більшість від кількості виборців у виборчому окрузі.»

³⁸ Закон України «Про засади державної мовної політики». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

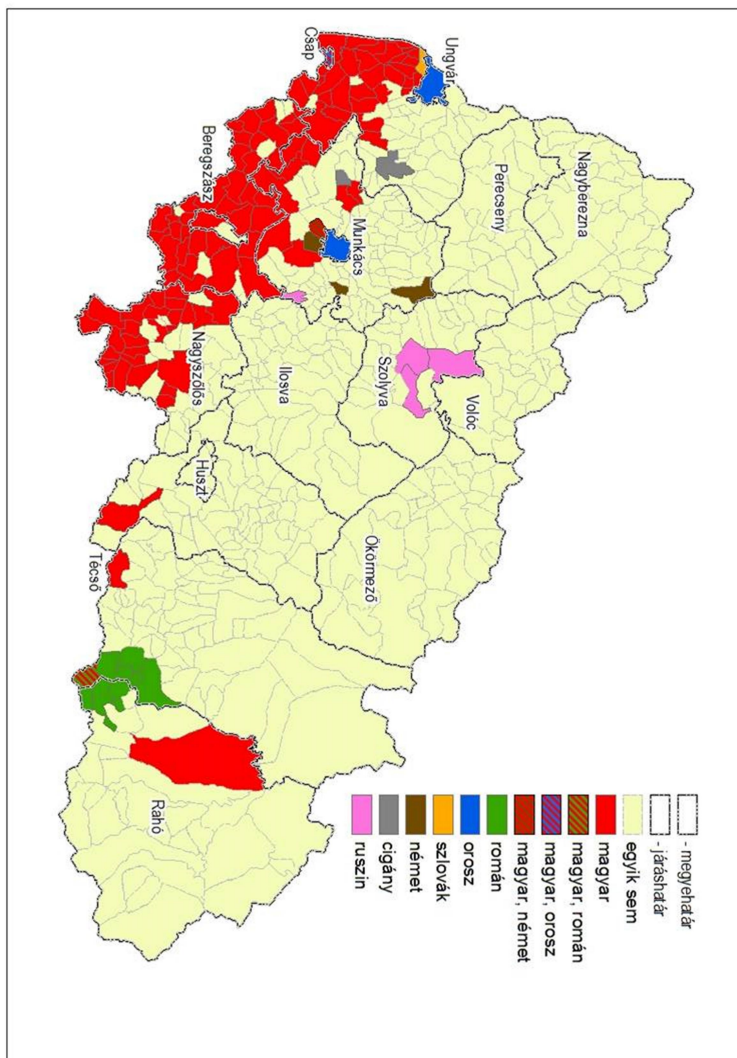
Csap, Nagyszőlős, Técső) és 69 falusi önkormányzat területén érte el a 10%-ot. A román anyanyelvűek aránya a Técsői és Rahói járásban, valamint 7 helyi önkormányzat területén érte el a 10%-os küszöböt. A szlovák anyanyelvűek egyetlen településen (Строжниця / Órdarma) érték el a 10%-ot. A német anyanyelvűek aránya 2 településen (Shenborn / Шенборн / Schönborn, Pavshyno / Павшино / Pausching) érte el az egytizedet. A roma anyanyelvűek aránya Szerednye (Середне) településen érte el a 10%-ot. A ruszin anyanyelvűek aránya 2 helyi önkormányzat (Hankovytsia / Ганьковиня, Nelipyno / Неліпино) területén érték el a 10%-os határt (2. ábra).

35. A 2012-es nyelvtörvényt azonban Ukrajna Alkotmánybírósága 2018-ban hatályon kívül helyezte.³⁹ A kijevi parlament 2019. április 25-én szavazta meg az államnyelvről szóló törvényt. Jelenleg ez a törvény határozza meg a nyelvek használatának a rendjét Ukrajnában. Ez a törvény jelentős visszalépés a 2012-es nyelvtörvényben rögzített normákhoz képest. A törvény minden nyilvános helyzetben kötelezően előírja az államnyelv használatát, és a regionális vagy kisebbségi nyelveket a magánéletbe és az egyházi szertartások közé szorítja vissza. Az államnyelvi törvényt erős kritikával illette a Velencei Bizottság 2019. december 9-én kiadott véleményében, több helyen megállapítva, hogy a jogszabályban foglaltak nem összeegyeztethetők a Karta rendelkezéseivel.⁴⁰

³⁹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-18>

⁴⁰ CDL-AD(2019)032. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION). UKRAINE. OPINION ON THE LAW ON SUPPORTING THE FUNCTIONING OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS THE STATE LANGUAGE. Opinion No. 960/2019. Strasbourg, 9 December 2019. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)032-e)

2. ábra. Azok a települések Kárpátalján, ahol egy (vagy több) regionális vagy kisebbségi nyelv beszélőinek aránya elérte a 10%-ot a 2001-es népszámlálás hivatalos adatai alapján

g. olyan eszközök biztosítása, melyek lehetővé teszik valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó körzetben lakók, de e nyelvet nem beszélők számára, hogy amennyiben kívánják, elsajátíthassák e nyelvet;

36. Kárpátalján jelentős érdeklődés van a magyar nyelv iránt. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola által hirdetett magyar mint idegen nyelv tanfolyamokon 2016 óta közel 25 ezer fő vett részt. Néhány ukrán tannyelvű iskolában bevezették a magyar nyelvet második idegen nyelvként vagy fakultatív tantárgyként. A 2019–2020-as tanévben például Kárpátalján 762 gyermek tanulta a magyart idegen nyelvként ukrán tannyelvű iskolában. Ennek ellenére Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma nem adott ki tankönyveket, szótárakat, oktatási anyagokat a magyar mint idegen nyelv oktatásához.

2. A Felek vállalják, hogy ha azt még nem tették volna meg, megszüntetnek minden indokolatlan megkülönböztetést, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést, amely valamely regionális vagy kisebbségi nyelv használatát érinti, és célja az, hogy e nyelv megőrzésétől vagy fejlesztésétől elbátortalanítson, vagy azt veszélyeztesse. A regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekét szolgáló különleges intézkedések meghozatala, melyek célja, hogy az ezeket a nyelveket használó és a lakosság többi része közötti egyenlőség kiteljesedjen, vagy hogy különleges helyzetüket figyelembe vegyék, nem minősül az elterjedtebb nyelveket használókkal szemben hátrányos megkülönböztetésnek.

37. Ukrajnában 2008-ban vezették be először a külső független tesztelést „ukrán nyelv és irodalom” tantárgyból. Ez a vizsga előbb csak azok számára volt kötelező, akik a felsőoktatásban kívántak továbbtanulni, később azonban minden érettségiző számára kötelezővé tette ezt a vizsgát a kormányzat.

38. A kötelező vizsgán minden résztvevő elé ugyanazokat a követelményeket állították: ugyanazokat a feladatokat kellett megoldaniuk az ukrán anyanyelvű és ukrán tannyelvű is-

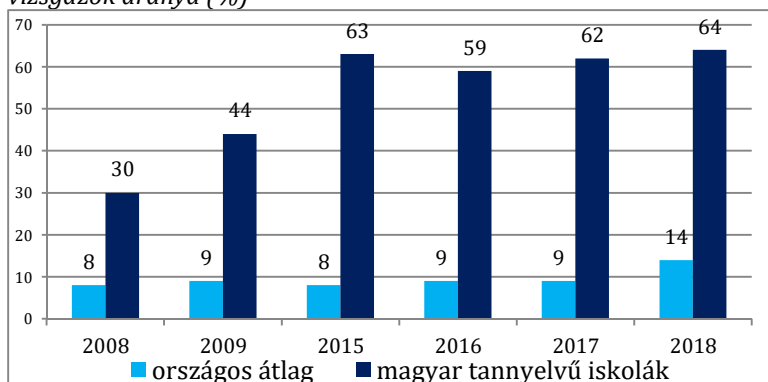
kolából érkezett diákoknak, illetve a magyar anyanyelvű és magyar tannyelvű iskolát végzett fiataloknak.

39. Annak ellenére állítottak egyforma követelményeket mindenki számára, hogy a magyar tannyelvű iskolákban más tantervek és tankönyvek alapján tanítják az ukrán nyelv és az ukrán irodalom tantárgyakat. Ez diszkriminatív. A diszkriminációt fokozza, hogy a magyar tannyelvű iskolákban sokkal kevesebb óraszámban oktatják az „ukrán nyelv” tantárgyat, mint az ukrán tannyelvű iskolákban. Azok a fiatalok, akik 2017-ben magyar tannyelvű iskola után vettek részt a kötelező ukrán nyelv és irodalom független tesztelésen, a tanterv alapján az 1. osztálytól a 11. osztályig összesen 1050 órában tanulták az „ukrán nyelv” tantárgyat. Az ukrán iskola után vizsgázóknak ugyanezen időszak alatt összesen 1627 órájuk volt az „ukrán nyelv” tantárgyból. A magyar tannyelvű iskolából érkezőknek tehát 577 ukrán nyelv órával kevesebbet tartottak az iskolában (2. táblázat). Ennek ellenére ugyanazokat a követelményeket támasztották velük szemben, mint az ukrán tannyelvű iskolát végzett kortársaikkal szemben.
40. A nyilvánvaló diszkrimináció következtében a magyar tannyelvű iskolák diákjai körében nagyon sokan nem tudták elérni az előírt minimum pontszámot a kötelező ukrán nyelv és irodalom vizsgán (3. ábra).
41. A kárpátaljai magyar szervezetek 2008 (tehát a külső független tesztelés bevezetése óta) rendszeresen felhívták a figyelmet a magyarokat és más kisebbségeket sújtó negatív diszkriminációra. Ennek ellenére az ukrán kormányzat csak 2019-ben engedélyezte, hogy más minimális ponthatárt állapítsanak meg az ukrán tannyelvű iskolák diákjai, illetve a magyar tannyelvű iskolák diákjai számára.

2. táblázat. Az „Ukrán nyelv” tantárgy óraszámai az ukrán, illetve magyar tannyelvű iskolákban a hivatalos tantervek alapján azoknál a diákoknál, akik 2017-ben fejezték be a 11. osztályt
 ukr. = ukrán tannyelvű iskola; magy. = magyar tannyelvű iskola

Tanév	Osztály	Heti óraszám		Összóraszám a 11 év alatt		Különbség a 11 év alatt (óraszám)
		ukr.	magy.	ukr.	magy.	
2006/2007.	1.	8	3	280	105	175
2007/2008.	2.	7	3	245	105	140
2008/2009.	3.	7	4	245	140	105
2009/2010.	4.	7	4	245	140	105
2010/2011.	5.	3,5	3	122	105	17
2011/2012.	6.	3	3	105	105	0
2012/2013.	7.	3	2	105	70	35
2013/2014.	8.	2	2	70	70	0
2014/2015.	9.	2	2	70	70	0
2015/2016.	10.	2	2	70	70	0
2016/2017.	11.	2	2	70	70	0
Összesen		46,5	30	1627	1050	577

3. ábra. Az ukrán nyelv és irodalom független tesztvizsgán (ZNO) a továbbtanuláshoz szükséges minimum pontszámot **el nem ért** vizsgázók aránya (%)

42. A kormány 2018. november 14-én adta ki a 952. számú rendeletét⁴¹, amelyben a „sajátos oktatási igényű”-ek közé sorolta be a tanulmányait nem a szláv nyelvek közé tartozó nyelven oktató iskolában tanuló diákokat, köztük a magyarokat is. Ennek a kormányrendeletnek az alapján – hangsúlyozzuk: a 2008 óta szervezett ukrán ZNO történetében először – az ukrán nyelv és irodalom vizsga értékelése során alacsonyabb átmenő ponthatárt állapítottak meg a tanulmányaikat nem a szláv nyelvek közé tartozó nyelven oktató iskolában tanuló diákok számára.

43. Ennek eredményeként minden magyar tannyelvű iskolákban jelentősen nőtt a kötelező ukrán nyelv és irodalom vizsgán sikeresen szereplők aránya (3. táblázat).

*3. táblázat. Az ukrán nyelv és irodalom ZNO-n a minimálisan előírt pontszámot **el nem ért** végzősök aránya a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolában 2018-ban és 2019-ben*

Iskolák	2018	2019
Aknaszlatinai Bolyai János Középiskola	57,14	0,00
Barkaszoói Középiskola	66,67	22,22
Bátyui Középiskola	73,33	35,29
Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középiskola	65,63	14,81
Beregszászi 3. Sz. Középiskola	73,81	47,06
Beregszászi 10. Sz. Középiskola	58,33	28,57
Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium	35,00	0,00
Csapi 2. Sz. Középiskola	51,85	18,75
Csomaini Középiskola	90,91	87,50
Derceni Középiskola	83,33	25,00
Eszenyi Középiskola	85,71	42,86

⁴¹ Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі категорії осіб з особливими освітніми потребами». http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP180952.html?fbclid=IwAR1W0J6-aqOD4wN30B1fkHt0w-a2B9MUfQ4oKgGSHZMcmDVBnVsb1u33SWc

Feketeardai Középiskola	76,19	32,00
Gáti Középiskola	91,67	36,36
Jánosi Középiskola	75,00	53,85
Jánosi Mezőgazdasági Líceum	84,09	19,51
Karácshalmi Sztójka Sándor Líceum	55,56	0,00
Kaszonyi Arany János Líceum	80,95	15,79
Kisdobronyi Középiskola	76,47	5,88
Kisgejőci Középiskola	58,33	17,65
Munkácsi 3. Sz. II. Rákóczi Ferenc Középiskola	36,36	0,00
Munkácsi Szent István Líceum	8,33	0,00
Muzsalyi Középiskola	64,10	50,00
Nagyberegai Középiskola	65,63	44,44
Nagyberegai Református Líceum	45,95	9,38
Nagydobronyi Középiskola	55,56	17,39
Nagydobronyi Református Líceum	56,00	4,35
Nagypaládi Középiskola	100,00	21,43
Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskola	42,86	0,00
Nevetlenfalui Középiskola	92,00	35,29
Péterfalvai Középiskola	89,47	42,86
Salánki Középiskola	66,67	41,67
Sislóci Középiskola	62,50	33,33
Szürtei Középiskola	57,14	20,00
Técsői Református Líceum	17,07	0,00
Tiszaújklaki 2. Sz. Középiskola	100,00	31,25
Tivadari Református Líceum	25,00	0,00
Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskola	0,00	13,33
Ungvári Magyar Gimnázium	5,88	0,00
Vári II. Rákóczi Ferenc Ferenc Középiskola	92,86	15,38
Verbőci Középiskola	66,66	14,29
Viski Kölcsey Ferenc Középiskola	71,43	31,25

44. Sajnos azonban semmilyen törvényi garancia sincs arra, hogy a kormány 2020-ban is biztosítja a diszkriminációt jelentősen csökkentő lehetőséget a magyar tannyelvű iskolák diákjai számára a kötelező az ukrán nyelv és irodalom vizsgán.
45. A 2019-ben elfogadott törvény az államnyelv funkcionálásáról⁴² 21. cikk 3. pontja előírja, hogy a külső független tesztelést minden tantárgyból (kivéve az idegen nyelveket) államnyelven kell lebonyolítani. Ez azonban egyenlőtlen és hátrányos versenyszituációt teremt a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélői számára. Az idézett törvény IX. Rész 1. pontjának értelmében ennek a rendelkezésnek a végrehajtását 2030. január 1-ig elhalasztja Ukrajna. A diszkrimináció azonban 2030-ban is diszkrimináció lesz.
46. Az erre irányuló kérések ellenére az állam továbbra sem teszi lehetővé külső független tesztelés szervezését magyar nyelvből és irodalomból. Ez csökkenti a magyar mint regionális vagy kisebbségi nyelv presztízsét.

3. A Felek vállalják, hogy a megfelelő eszközökkel elősegítik az ország összes nyelvi csoportjai közötti kölcsönös megértést, különösen azt, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek iránti tisztelet, megértés és tolerancia elvét az országban folyó oktatás és képzés céljai közé foglalják, és a tömegtájékoztatási eszközöket ugyanezen célok követésére bátorítják.

47. Az ukrán állam nem biztosítja, hogy az iskolai tankönyvek objektív képet adjanak a regionális és kisebbségi nyelvek használatáról, a nemzeti kisebbségekről.
48. Ukrajnában a média gyakran gerjeszt etnikai feszültségeket. 2014 óta az országos televíziós csatornákon, valamint a nyomtatott és online sajtóban médiakampány indult, amely

⁴² Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

szeparatistaként, Ukrajna területi épségét fenyegető csoportként ábrázolja az Ukrajnában élő magyarokat.

49. A 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény 1. cikk 8. pontja leszögezi, hogy Ukrajnában az etnikumok közötti kommunikáció nyelve az ukrán nyelv.⁴³ Ezzel a rendelkezéssel az állam súlyosan megsérti a magánszférát, hiszen törvényben kötelezi például a román és magyar anyanyelvű ukrán állampolgárokat arra, hogy egymás közötti kommunikációjuk során (a helyzettel függetlenül) az ukrán nyelvet használják. A törvénynek ez a pontja abszurd és betarthatatlan. Ez a rendelkezés sérti továbbá a nem ukrán anyanyelvű állampolgárok nyelvi emberi jogait és a magánszféra tiszteletére vonatkozó jogokat.
50. Az államnyelvi törvény⁴⁴ 6. cikk 1. pontja előírja, hogy „Minden ukrán állampolgár köteles beszélni az államnyelvet”.⁴⁵ A törvénynek ez a pontja diszkriminatív. A jogalkotó a körülményektől függetlenül minden ukrán állampolgárt törvénysértővé nyilvánít, aki (például koránál fogva vagy egészségügyi okokból) nem beszél ukránul. Ukrajna történeti sajátosságai miatt az ilyen emberek nincsenek kevesen: a legutóbbi (2001-es) ukrainai népszámlálás hivatalos adatai szerint Ukrajna lakosságának 13,42%-a (6 millió 472 ezer 794 fő) nem beszélt az államnyelvet.
51. A törvény idézett része a gyakorlatban alkalmazhatatlan. Az államnak sem joga, sem lehetősége nincs arra, hogy ellenőrizze az összes állampolgára esetében, hogy tudnak-e ukránul. Azonban a törvénynek ez a rendelkezése alkalmas a kisebbségi nyelveket beszélők megfélemlítésére. A törvény

⁴³ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

⁴⁴ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

⁴⁵ Az eredeti szöveg: «Кожний громадянин України зобов'язаний володіти державною мовою».

alapján minden hivatalos szerv vagy hivatalos személy, amelyhez/akihez nem ukrán nyelvhez fordulnak ukrán állampolgárok, megkövetelheti annak bizonyítását, hogy az adott személy beszéli az államnyelvet. Ez pedig a gyakorlatban azt jelenti, hogy az állami hatóságok így kikényszeríthetik az államnyelv használatát gyakorlatilag minden helyzetben.

4. A Felek vállalják, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket illető politikájuk kialakítása során figyelembe veszik az ezeket a nyelveket használó csoportok által jelzett szükségleteket és kívánásokat A Feleket arra bátorítják, ha szükséges, hozzanak létre olyan szerveket, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelveket érintő minden kérdésben tanácsokat adhatnak a hatóságoknak.

52. Kijev nem konzultált a nemzeti kisebbségek képviselőivel, illetve a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőivel az államnyelvről szóló új törvény előkészítése, kidolgozása, vitája és elfogadása során. A kijevi kormányzat nem hozott létre olyan szervet, amely tanácsadóként szolgálhatna a regionális vagy kisebbségi nyelveket illető politikai formálása során, vagy amely megteremtené a jogi és szervezett kereteket a kisebbségek képviselőivel folytatott párbeszédhez.

III. Rész: A regionális vagy kisebbségi nyelveknek a közéletben való használatát elősegítő intézkedések a 2. Cikk 2. bekezdése értelmében vállalt kötelezettségekkel összhangban

8. cikk – Oktatás

1. Az oktatásügyet illetően a Felek azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és anélkül, hogy az állam hivatalos nyelveinek/nyelveinek oktatása hátrányt szenvedne, vállalják, hogy

53. A magyar nyelven folyó oktatásnak jelentős történelmi hagyományai vannak a mai Kárpátalja területén. A ma Kárpátaljaként ismert régió az elmúlt 150 évben több különböző államhoz tartozott. Azonban az Osztrák–Magyar Monarchián belüli Magyar Királyság (1867–1918), a Csehszlovák Köztársaság (1919–1938), Kárpáti Ukrajna (1939), a Magyar Királyság (1939–1944) és a Szovjetunió egyaránt biztosította a kisebbségek számára az anyanyelvi oktatás jogát és lehetőségét.⁴⁶

54. Az 1991-ben függetlenné vált Ukrajna sokáig szintén biztosította a területén élő kisebbségek számára az anyanyelven folyó oktatás jogát. Ukrajna Alkotmánya⁴⁷ 53. cikk ötödik része rögzíti: „A nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgárok számára a törvénynek megfelelően garantálják azt a jogot, hogy anyanyelvükön tanuljanak vagy tanulják anyanyelvüket az állami és a kommunális oktatási intézményekben vagy a nemzeti kulturális társaságok közreműködésével”. A nemzeti kisebbségekről szóló tör-

⁴⁶ Csernicskó István és Tóth Mihály: *Az anyanyelvi oktatás joga: Közép-európai hagyományok és Kárpátalja példája*. Ungvár: Autdor-Shark, 2018. http://hodinkaintezet.uz.ua/wp-content/uploads/2019/02/Csl_TM_forraskiadvany_HUN.pdf

⁴⁷ Конституція України. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

vény⁴⁸ az Alkotmányhoz hasonlóan fogalmaz a kisebbségek oktatásáról: „Az állam minden nemzetiségi kisebbség számára garantálja (...) az anyanyelvi oktatást vagy az anyanyelv tanulását az állami oktatási intézményekben, illetve a nemzetiségi kulturális szövetségeken keresztül” (6. cikk). Ugyanezt ismétli meg a gyermekkor védelméről hozott jogszabály 19. cikkelyének 3. bekezdése.⁴⁹ A még Ukrajna függetlenné válása előtt, 1989-ben elfogadott és 2012-ig hatályos nyelvtörvény⁵⁰ 25. cikkelye a fentieknél szélesebb jogokat kodifikált: „Az Ukrán SZSZK állampolgárainak elidegeníthetetlen joga, hogy a gyermekek oktatásának nyelvét szabadon válasszák meg. Az Ukrán SZSZK minden gyermek számára garantálja az anyanyelven való nevelés és tanulás jogát. Ezt a jogot olyan iskola előtti nevelési intézmények és iskolák létrehozásával garantálják, amelyekben a nevelés és az oktatás ukrán nyelven vagy más nemzeti nyelveken folyik”. A 2012-ben elfogadott új nyelvtörvény⁵¹ 20. cikkelye szerint „az oktatás nyelvének szabad megválasztása az állampolgárok elidegeníthetetlen joga az államnyelv kötelező, oly mértékű elsajátítása mellett, amely elegendő az ukrán társadalomba való integrációhoz”. A törvény idézett cikke értelmében Ukrajna állampolgárai számára szavatolt az állam- és a regionális vagy kisebbségi nyelveken való tanulás az oktatás minden szintjén, az óvodától az egyetemig.

55. Ha összevetjük ezeket a normákat azzal, hogy Ukrajna milyen kötelezettségeket vállalt a kisebbségi nyelveken való oktatás terén a Karta ratifikálásával, jól látható, hogy jelentős különbség van a nemzeti jogszabályok javára. Kijev tehát a belső joggyakorlatában kodifikált normáknál sokkal

⁴⁸ Закон України «Про національні меншини в Україні». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>

⁴⁹ Закон України «Про охорону дитинства». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

⁵⁰ Закон України «Про мови в Українській РСР», <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/8312-11>>.

⁵¹ Закон України «Про засади державної мовної політики». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

alacsonyabb szintű vállalatokat tett a kisebbségi nyelvű oktatás vonatkozásában. Az ország nem vette figyelembe a ratifikáció során azt sem, hogy több ukrainai kisebbség nyelvén (például oroszul, magyarul, románul) kiterjedt oktatási intézményrendszer működik az országban.

56. Egészen 2017-ig a hatályos ukrán törvények elidegeníthetetlen állampolgári jogként határozták meg az oktatási nyelvének megválasztásához fűződő jogot.⁵² A 2017-ben elfogadott új oktatási törvény⁵³ 7. cikke és a 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény⁵⁴ 21. cikke azonban jelentős mértékben megváltoztatták az oktatás nyelvére vonatkozó normákat. Ez a két törvény megszünteti az állampolgárok jogát az oktatás nyelvének megválasztására. Ezzel a joggal Ukrajna állampolgárai a Szovjetunió fennállása idején is rendelkeztek. Az oktatás nyelvének megválasztására vonatkozó jogot 1991-től 2017-ig a független Ukrajna is biztosította állampolgárai számára. Az új törvények tehát egy jelentős történelmi hagyományokkal rendelkező jogot vonnak vissza.
57. A magyar nyelv iránti jelentős érdeklődés miatt több száz ukrán anyanyelvű szülő járhatja magyar tannyelvű iskolába gyermekeit. Az új oktatási törvény azonban megfosztja az állampolgárokat az oktatás nyelvének szabad megválasztásától. Ezt a jogot nemcsak a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőitől vonja meg az állam, hanem a többségi társadalom képviselőitől is.

⁵² Csernicskó, István and Tóth, Mihály: *The right to education in minority languages: Central European traditions and the case of Transcarpathia*. Ungvár: Autdor-Shark, 2019. http://hodinka-intezet.uz.ua/wp-content/uploads/2019/02/Csl_TM_-_THE_RIGHT_TO_EDUCATION_IN_MINORITY_LANGUAGES.pdf

⁵³ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2145-19>

⁵⁴ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

58. A 2017. szeptember 5-én elfogadott új oktatási törvény⁵⁵ 7. cikk 1. pontjából kiderül, hogy Ukrajnában „Az oktatási folyamat nyelve az oktatási intézményekben az államnyelv”. A 7. cikk 4. pontjából pedig azt tudjuk meg, hogy a kisebbségek számára „egy vagy néhány tantárgy két vagy több nyelven is oktatható – államnyelven, angol nyelven, az Európai Unió más hivatalos nyelvein”.
59. Nyilvánvaló, hogy az új oktatási törvény 7. cikke nem egyeztethető össze a 2012-es nyelvtörvény 20. cikkével. Ukrajna Alkotmánybírósága azonban 2018. február 28-án hozott határozatával⁵⁶ hatályon kívül helyezte a nyelvtörvényt, s így megszűnt a két törvény közötti ellentmondás.⁵⁷
60. Az új oktatási törvény 7. cikkelyét hivatott kifejteni az Ukrajna törvénye az általános közép fokú oktatásról című jogszabály 5. cikkelye. Ez utóbbi törvénynek azonban még csak a tervezete készült el⁵⁸, a kijevi parlament (2019 végéig) csak első olvasatban tárgyalta.

⁵⁵ Закон України «Про освіту». <http://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2145-19>

⁵⁶ Рішення Конституційного Суду України У справі за Конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо невідповідності Конституції України (неконституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» від 28.02.2018 р. № 2-п/2018. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-18>

⁵⁷ Emlékezhethünk rá, hogy 2000-ben a Karta első ratifikációs törvényét szintén formai okokra hivatkozva helyezte hatályon kívül a kijevi alkotmánybíróság. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy bár ellenzéki parlamenti képviselők beadványban kérték az alkotmánybíróságtól az oktatási törvény megsemmisítését, érvelésükben hasonló formai okokra hivatkozva, mint amelyekre alapozva a nyelvtörvényt hatályon kívül helyezte a testület, az alkotmánybírák határozatban foglaltak állást az oktatási törvény alkotmányossága mellett. A határozatot lásd itt: http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/10_p_2019_0.pdf

⁵⁸ Проект Закону України «Про загальну середню освіту». <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-zakonu-ukrayini-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu>

61. 2019. április 25-én a kijevi parlament az államnyelvről fogadott el törvényt⁵⁹, amelynek 21. cikke gyakorlatilag megismétli az oktatási törvény 7. cikkét és a középfokú oktatásról szóló tervezet 5. cikkében foglaltakat.
62. A 2017-ben elfogadott új oktatási törvény⁶⁰ 7. cikke és a 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény⁶¹ 21. cikke alapján Ukrajna állampolgárait az oktatás nyelvére vonatkozó jogaik alapján négy nagy csoportra oszthatjuk. Az első csoportba a többségek (az ukránok) tartoznak: őket nem érintik a jogszabályi módosítások, hiszen továbbra is végig anyanyelvükön tanulhatnak. Az őshonos népek (voltaképpen a krími tatárok)⁶² képviselői „az államnyelv mellett” anyanyelvükön folytathatják tanulmányaikat. Az Európai Unió valamely hivatalos nyelvét anyanyelvként használó nemzeti kisebbségek képviselői (magyarok, románok, lengyelek, bolgárok) az alsó tagozaton saját nyelvükön tanulhatnak, ám az 5. osztályban az éves óraszám minimum 20%-át államnyelven tanulják, és a 9. osztályra ennek az aránynak el kell érnie a 40%-ot; a 10–12. osztályban az éves óraszám legalább 60%-át ukránul kell tanulniuk. A nem EU-s nyelvet beszélő nemzeti kisebbségek (oroszok, belaruszok) az 5. osztálytól

⁵⁹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2704-19#n614>

⁶⁰ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

⁶¹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

⁶² Az „őshonos nép” (ukránul: корінний народ) fogalmát Ukrajna Alkotmányának 11. cikke emeli be az ukrán jogrendbe. A fogalom törvényi szintű értelmezése a mai napig várat magára. A 2014 februárjában született parlamenti határozat a krími tatár népet sorolja az „őshonos nép” kategóriába. Az említett parlamenti határozat címe és száma: Постанова Верховної Ради України № 1140-VII від 20.03.2014 «Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1140-18>

kezdve az éves óraszám legalább 80%-át államnyelven tanulják (4. táblázat).

4. táblázat. Az anyanyelv megjelenésének százalékos aránya a közoktatás különböző szintjein a 2017-es oktatási törvény 7. cikke, az általános középfokú oktatásról szóló tervezet 5. cikke és az államnyelvi törvény 21. cikke alapján

	1-4. oszt.	5. oszt.	9. oszt.	10-12. oszt.	Kiket érint?
a többségi nemzet képviselői	100	100	100	100	ukránok
őshonos népek	100	100	100	100	krími tatárok
nemzeti kisebbségek, kiknek nyelve az EU-ban hivatalos nyelv	100	80	60	40	magyarok, románok
nemzeti kisebbségek, kiknek nyelve az EU-ban nem hivatalos nyelv	100	20	20	20	oroszkok

63. A 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény⁶³ *Átmeneti rendelkezések* című IX. Rész 3. pont 1. bekezdése alapján a jelenleg még orosz tannyelvű iskoláknak 2020-tól, a magyar tannyelvű iskoláknak 2023-tól át kell térniük a 4. táblázatban bemutatott oktatási modell alkalmazására. Mind az orosz, mind pedig a magyar, román stb. tannyelvű iskolákra vonatkozó haladék azonban csak az államnyelven oktatott tárgyak számának fokozatos emelése mellett érvényes.

64. A Velencei Bizottság véleményében határozottan elítélte a nemzeti kisebbségek megkülönböztetését azon az alapon, hogy anyanyelvük hivatalos nyelv-e az EU-ban, vagy sem.⁶⁴

⁶³ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

⁶⁴ Opinion on the Law on Education of 5 September 2017 on the use of the State Language and Minority and other languages in education. Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8-9

Ezt az álláspontját a nemzetközi jogász testület nemcsak az oktatási törvény kapcsán hangsúlyozta, hanem az időközben a 2019-es államnyelvi törvény kapcsán 2019. december 9-én kiadott, az államnyelvi törvényt kifejezetten negatívan értékelő véleményében is.⁶⁵ A kijeji kormányzat időközben előkészítette az általános középfokú oktatásról szóló törvény tervezetét a második olvasatra, azaz gyakorlatilag a végszavazást megelőző parlamenti vitára.

65. Ha megvizsgáljuk a kijeji törvényhozás hivatalos honlapján elérhető táblázatot⁶⁶, amely az általános középfokú oktatásról szóló törvény tervezetének első olvasatban megszavazott szövegét veti össze a második olvasatra előkészített szöveggel, akkor az oktatás nyelvét szabályozó 5. cikk vonatkozásában rendkívül érdekes módosításokra figyelhetünk fel. Az összehasonlítás alapján kiderül, hogy a tervezet előkészítői az új szövegben megszüntetik a különbséget az országban élő nemzeti kisebbségek között, és egyforma mértékben kapnak jogokat az anyanyelvi oktatásra azok a kisebbségek, akiknek a nyelve hivatalos az EU-ban, illetve azok is, akiknek az anyanyelve nem hivatalos az EU-ban. Ez a módosítás pozitív változásokat hoz ugyan az orosz közösség számára, rendkívül hátrányosan érinti azonban a kárpátjai magyarokat. Az 5. táblázatban bemutatjuk, hogy az általános középfokú oktatásról szóló törvény tervezetében az 5. cikk eredeti, illetve az új változata alapján milyen mértékben fordulhat elő a kisebbségek anyanyelve az oktatás folyamat különböző szintjein.

December 2017). Strasbourg (Fr), Dec. 2017, 11. 25 p. Opinion no. 902/2017 CDL-AD (2017) 030. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)030-e)

⁶⁵ OPINION ON THE LAW ON SUPPORTING THE FUNCTIONING OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS THE STATE LANGUAGE. Opinion No. 960/2019. Strasbourg, 9 December 2019. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)032-e)

⁶⁶ Az összehasonlító táblázatot lásd a [Порівняльна таблиця до другого читання 11.07.2019](https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66333) c. rész alatt itt: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66333

5. táblázat. Az anyanyelv megjelenésének százalékos aránya a közoktatás különböző szintjein az általános középfokú oktatásról szóló törvénytervezet 5. cikkének első olvasatban megszavazott változata, illetve a végszavazásra előkészített változata alapján

(a): a tervezet eredeti szövege; (b) a módosított tervezet.

	1–4. oszt.		5. oszt.		9. oszt.		10–12. oszt.	
	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
Nemzeti kisebbségek, kiknek nyelve az EU-ban hivatalos nyelv	100	80	80	80	60	40	40	30
Nemzeti kisebbségek, kiknek nyelve az EU-ban <i>NEM</i> hivatalos nyelv	100	80	20	80	20	40	20	30

66. Az 5. táblázatban látható, hogy: (1) A többségi társadalmat és az őshonos népek képviselőit nem érintik a tervezett változtatások. (2) Az új szövegváltozat már az alsó tagozat (az 1–4. osztály) szintjén is előírja, hogy a tantárgyak 20 százalékát az államnyelven (tehát ukránul) kell oktatni. Ez a csökkenés az EU-s és a nem EU-s nyelveket beszélőket egyaránt érinti. Ez egyértelműen negatív irányú módosítás. (3) Az új szövegváltozat az 5. osztálytól kezdve úgy egyenlíti ki az EU-s és a nem EU-s nyelvet beszélő nemzeti kisebbségek között az eredeti szövegben megjelenő különbséget, hogy (miközben az előbbi csoportban nem történik változás) az utóbbi csoportban jelentősen növeli az anyanyelven oktatott tárgyak arányát. Ez pozitív változás. (4) Az általános iskola végére az EU egyik hivatalos nyelvét beszélő kisebbségek esetében 60 százalékról 40 százalékra csökkenti az anyanyelv megjelenési arányát a törvénytervezet új változata. A nem EU-s nyelvet beszélő közösségek

esetében ugyanakkor 20-ról 40 százalékra növeli ezt az arányt. Ez a módosítás úgy egyenlíti ki a nemzeti kisebbségek két csoportja között az eredeti szövegben szereplő különbségeket, hogy egyik csoporttól elvesz, a másiknak ad. Ez nem tekinthető pozitív változtatásnak. (5) A középiskolai osztályokban hasonlóan jár el a jogalkotó: az egyik csoporttól elvesz, a másiknak ad. Ez pedig semmiképp sem jó irány.

67. Ha figyelembe vesszük, hogy egészen a 2017-es új oktatási törvény elfogadásáig minden ukrán állampolgárnak joga volt ahhoz, hogy az oktatás minden szintjén anyanyelvén folytassa tanulmányait, akkor világos, hogy az új jogszabályok szűkítik ezt a jogot.
68. Az oktatási törvény⁶⁷ 7. cikkelye gyakorlatilag megszünteti a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó oktatás a szakoktatás és a felsőoktatás területén. Az oktatásnak ezen a szintjein a regionális vagy kisebbségi nyelvek csupán tantárgyként jelenhetnek meg (az oktatás nyelveként azonban nem).
69. Az oktatási törvény⁶⁸ 22. cikk 3. pontja szerint Ukrajnában az oktatási intézményeknek négy tulajdonformája létezik: állami, kommunális, magán vagy szövetkezeti.⁶⁹ A kommunális oktatási intézmények alapítója, fenntartója (megyei, járási vagy települési) önkormányzat.
70. A 2017-ben elfogadott oktatási törvény⁷⁰ 7. cikke és a 2019-es államnyelvi törvény⁷¹ 21. cikke garantálja az állam-

⁶⁷ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

⁶⁸ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

⁶⁹ Eeredi nyelven: державний, комунальний, приватний, корпоративний.

⁷⁰ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

nyelven (ukrán nyelven) folyó oktatást az oktatás minden szintjén az állami és a kommunális oktatási intézményekben.

71. Azonban e két törvény (az idézett helyeken) kizárólag a kommunális intézményekben engedélyezi a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó oktatást. Ez azt jelenti, hogy az állami oktatási intézményekből az ukrán kormány számúzi a regionális vagy kisebbségi nyelveket. Ez nyilvánvaló diszkrimináció. Az általunk sokat idézett 2017-es és 2019-es törvények a magántulajdonú oktatási intézményekről nem tesznek említést, amiből az következik, hogy ezekben sem engedélyezik a kisebbségi nyelveken folyó oktatás megszervezését.
72. Ukrajna Alkotmánya⁷² 53. cikk ötödik részében az áll, hogy: „A nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgárok számára a törvénynek megfelelően garantálják azt a jogot, hogy anyanyelvükön tanuljanak vagy tanulják anyanyelvüket az állami és a kommunális oktatási intézményekben vagy a nemzeti kulturális társaságok közreműködésével”. Ukrajna Alkotmánybíróságának 1999-ben hozott határozata szintén kimondja, hogy „Az állami és kommunális oktatási intézményekben az államnyelv mellett (...) az oktatási folyamatban használhatók és tanulhatók a nemzeti kisebbségek nyelvei”.⁷³ Az ország alkotmánya tehát az állami

⁷¹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

⁷² Конституція України. <http://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

⁷³ Az idézet eredeti nyelven: «У державних і комунальних навчальних закладах поряд з державною мовою (...) в навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин». Lásd: Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування

iskolákban is garantálja az anyanyelven folyó oktatás vagy anyanyelv oktatásának a jogát. Mivel az oktatási törvény 7. cikke és az államnyelvi törvény 21. cikke kizárja az állami oktatási intézményekből a regionális vagy kisebbségi nyelveket, e két törvény idézett részei alkotmányellenesek.

73. Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa 2014. július 1-jén fogadta el a felsőoktatásról szóló törvényt.⁷⁴ A törvény 48. cikke rendelkezett az oktatás nyelvéről a felsőoktatásban. A 48. cikk 1. pontja szerint a felsőoktatás nyelve az ukrán. A 48. cikk 2. pontja megadja a jogot a felsőoktatási intézmények számára, hogy egy vagy több tantárgyat angol nyelven vagy más idegen nyelven oktassanak erre a célra létrehozott külön csoportokban, az államnyelv kötelező oktatásának biztosítása mellett. A 48. cikk 3. pontja a magán felsőoktatási intézmények számára engedélyezi az oktatás nyelvének megválasztását, az államnyelv külön tantárgyként való oktatásának kötelező biztosítása mellett. A 48. cikk 4. pontja lehetővé teszi, hogy a nemzeti kisebbségek nyelvét tantárgyként oktassák a felsőoktatásban. A 2017-ben elfogadott oktatási törvény⁷⁵ 7. cikke és a 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény⁷⁶ 21. cikke azonban más módon szabályozzák a nyelvek használatát az oktatásban. Ezért 2019. április 25-én a két fent említett törvényre hivatkozva megváltozott a felsőoktatási törvény 48. cikke is. A 48. cikk 1. pontja változatlan maradt. A 48. cikk módosított 2. pontja szerint az oktatás nyelvét a felsőoktatásban az államnyelv funkcionálásáról szóló törvény és az oktatási törvény szabályozza. A 48. cikk eredeti megfogalmazásában még

української мови) від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99>

⁷⁴ Закон України «Про вищу освіту».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20140701>

⁷⁵ Закон України «Про освіту».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

⁷⁶ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#n713>

szereplő 3. és 4. pont kikerült a felsőoktatási törvény szövegéből.⁷⁷ A felsőoktatási törvény megváltoztatása azt jelenti, hogy Ukrajna megszüntette a magán felsőoktatási intézmények jogát arra, hogy megválaszthassák az oktatás nyelvét.

74. Az oktatási törvény⁷⁸ 7. cikke és az államnyelvi törvény⁷⁹ 21. cikke nemcsak a felsőoktatási intézmények vonatkozásában szünteti meg a magán oktatási intézményeknek a tannyelv megválasztására vonatkozó jogát. Az oktatási törvény kapcsán a Velencei Bizottság által kiadott állásfoglalás⁸⁰ 105. pontja is kiemeli, hogy az államnak ki kell vonnia a magán oktatási intézményeket a törvény 7. cikkének hatálya alól. Ez azonban nem történt meg.

75. Az oktatási törvény⁸¹ 7. cikk 1. része kimondja: „Az Ukrajna nemzeti kisebbségeihez tartozó személyeknek a kommunális oktatási intézményekben garantált a jog az államnyelv mellett az adott nemzeti kisebbség nyelvén folyó oktatáshoz az iskola előtti és az elemi iskolai szinteken. Ez a jog az államnyelv mellett az adott nemzeti kisebbség nyelvén oktató külön osztályok (csoportok) révén realizálódik, amelyek a törvényeknek megfelelően jönnek létre, és nem

⁷⁷ A felsőoktatási törvény 48. cikkének eredeti, 2014-ben elfogadott változata is elérhető (itt megtekinthető: <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/1556-18/ed20140701>), illetve a módosított verzió is (itt letölthető: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>).

⁷⁸ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2145-19>

⁷⁹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19#n713>

⁸⁰ Opinion on the Law on Education of 5 September 2017 on the use of the State Language and Minority and other languages in education. Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8-9 December 2017). Strasbourg (Fr), Dec. 2017, 11. 25 p. Opinion no. 902/2017 CDL-AD (2017) 030. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)030-e)

⁸¹ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/2145-19>

terjed ki az ukrán nyelven oktató osztályokra (csoportokra).” Az államnyelvi törvény⁸² 21. cikk 1. pontja ugyanezeket a normákat tartalmazza.

76. Az oktatási törvény⁸³ 7. cikkéből és az államnyelvi törvény⁸⁴ 21. cikkéből idézett részletekből az következik, hogy az ukrán állam megszünteti a regionális vagy kisebbségi nyelveken oktató intézmények (óvodák, iskolák) intézményi önállóságát (mert a kisebbségek nyelvén csak osztályok működését engedélyezi). Ez nyilvánvaló diszkrimináció.
77. A regionális vagy kisebbségi nyelveken oktató óvodák, iskolák intézményi önállóságának megszüntetése drasztikus lépés. Ha az oktatási törvény 7. cikkét és az államnyelvi törvény 21. cikkét már ma alkalmazná Kijev, akkor a negyedik periodikus jelentés⁸⁵ 156. oldalán látható táblázatok már csak két sort tartalmaznának: ukrán nyelven oktató intézmények és „Institutions with several languages of education”, magyarul: „intézmények, melyekben több nyelven folyik az oktatás”.
78. A két idézett törvény alapján tehát az orosz, magyar, román, moldáv és lengyel nyelven oktató óvodákban és iskolákban kötelezően ukrán nyelvű csoportokat, osztályokat kell nyitni. Ez a rendelkezés számos településen a gyakorlatban nehezen megvalósítható. A 2001-es népszámlálás hivatalos adatai szerint például 44 olyan település volt Kárpátalján, ahol a magyar anyanyelvűek aránya meghaladta a 90

⁸² Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

⁸³ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2145-19>

⁸⁴ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

⁸⁵ Fourth periodical report presented to the Secretary General of the Council of Europe in accordance with Article 15 of the Charter: Ukraine. Kyiv, December 2018. <https://rm.coe.int/ukrainepr4-en/1680972f17>

százalékot. Például Badalóban (Бадалово) 98,2%, Váriban (Вари) 98,1%, Kaszonyban (Косино) 96,1%, Nagydobronyban (Велика Добронь) 97,7%, Eszenyben (Есень) 97,6%, Tiszaásványban (Тисашвань) 96,7%, Szalókán (Соловка) 94,8% volt a magyar anyanyelvűek aránya. Az oktatási törvény⁸⁶ 7. cikke és az államnyelvi törvény⁸⁷ 21. cikke alapján ezekben a falvakban az óvodákban és az iskolákban kötelezően ukrán nyelven oktató csoportokat, osztályokat is indítani kell.

79. Mivel ezeknek a településeknek a jelentős része alacsony lakosságszámmal rendelkező kistelepülés, nincs reális esély arra, hogy az óvodában és az iskolában párhuzamos csoportok és osztályok induljanak (az egyik ukrán, a másik magyar nyelvű oktatással). Ez pedig az intézmények bezárásához vezethet, ami veszélyezteti a magyar mint regionális vagy kisebbségi nyelv fennmaradását.
80. Azokon a településeken, ahol létrejönnek az egymás mellett működő ukrán és magyar nyelvű osztályok, a regionális vagy kisebbségi nyelv használata szükségszerűen visszaszorul. A gyakorlatban elképzelhetetlen ugyanis az, hogy minden óvodai és iskolai nyilvános rendezvényen, ünnepségen minden két nyelven hangzik el (nem lehet például végtelenített ideig fenntartani a gyerekek figyelmét azzal, hogy mindent ukrán és magyar nyelven is elmondanak). Ha pedig választani kell a nyelvek közül, akkor (például az államnyelvi törvény kényszerítő intézkedései miatt) az óvoda, iskola vezetése nagy valószínűséggel az államnyelv használata mellett fog dönteni.
81. A regionális vagy kisebbségi nyelven oktató intézmények önállóságának megszüntetése egy nagyon fontos színtérről szorítja ki a regionális vagy kisebbségi nyelveket.

⁸⁶ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2145-19>

⁸⁷ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

82. Az oktatási törvény⁸⁸ 7. cikkében és az államnyelvi törvény⁸⁹ 21. cikkében az szerepel, hogy Ukrajna csak „az államnyelv mellett” [ukrán nyelven: «поряд із державною мовою»] engedélyezi a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát az oktatásban. Sehol sem definiálja azonban a jogalkotó, hogy ez mit jelent a gyakorlatban. Ez jogbizonytalanságot eredményez, és megnehezíti a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó oktatás megszervezését.
83. Az ukrán hivatalos álláspont szerint az oktatási törvény⁹⁰ 7. cikkében és az államnyelvi törvény⁹¹ 21. cikkében megfogalmazott új jogi normák teljesen megfelelnek Ukrajna nemzetközi kötelezettségvállalásainak. Látszólag ez valóban így is van: Kijev biztosítja az anyanyelv megtanulásának a jogát és azt is, hogy a közoktatás valamennyi szintjén tantárgyként megjelenhet a kisebbségek anyanyelve (az oktatás nyelveként azonban nem). A Karta ratifikálásával pedig Ukrajna épp ennyit vállalt, semmi többet.
84. Hangsúlyozzuk, hogy amikor Ukrajna ratifikálta a Kartát, olyan kötelezettségeket vállalt az oktatás területén, amelyek jelentős mértékben alatta maradtak azoknak a jogoknak és lehetőségeknek, amelyeket akkor a belső törvények rögzítettek, és amelyek a gyakorlatban is léteztek. Az oktatási törvény⁹² 7. cikkében és az államnyelvi törvény⁹³

⁸⁸ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2145-19>

⁸⁹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

⁹⁰ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/2145-19>

⁹¹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/2704-19>

⁹² Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/2145-19>

21. cikkében lefektetett jogi normák alkalmazása ahhoz vezet, hogy jelentősen csökken több regionális vagy kisebbségi nyelv (például az orosz, a román és a magyar) jelenléte az oktatási folyamatban.
85. Megengedhetetlen, hogy Ukrajna a már meglévő, törvényekben garantált jogok szűkítésére használja fel a Karta ratifikációja során vállalt kötelezettségeit. Ez ellenkezik a Karta céljaival és szellemével egyaránt.
86. Hangsúlyozzuk, hogy Ukrajna Alkotmányának⁹⁴ 22. cikk 3. része alapján a jogok szűkítése alkotmányellenes. Új törvények elfogadásakor megengedhetetlen a meglévő jogok szűkítése.
87. Az oktatási törvény 7. cikkelyét az Európa Tanács (ET)⁹⁵ és az ET Velencei Bizottsága is bírálta.⁹⁶
88. Ukrajna 48 parlamenti képviselője 2017. október 6-án beadványban fordult Ukrajna Alkotmánybíróságához⁹⁷, melyben

⁹³ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

⁹⁴ Конституція України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

⁹⁵ The new Ukrainian law on education: a major impediment to the teaching of national minorities' mother tongues. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=-24218&lang=en>

⁹⁶ Opinion on the Law on Education of 5 September 2017 on the use of the State Language and Minority and other languages in education. Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8-9 December 2017). Strasbourg (Fr), Dec. 2017, 11. 25 p. Opinion no. 902/2017 CDL-AD (2017) 030. [https://www.venice.coe.int/web-forms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/web-forms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)030-e)

⁹⁷ Конституційне Подання щодо відповідності Конституції України (неконституційності) Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/3_4072.pdf

kérték az oktatási törvény⁹⁸ alkotmányellenességének megállapítását. Ukrajna Alkotmánybírósága azonban 2019. július 16-án kiadott határozatában⁹⁹ nem nyilvánította alkotmányellenesnek az oktatási törvény 7. cikkét.

89. Az alkotmánybíróság 2019. július 16-án az oktatási törvény¹⁰⁰ kapcsán kiadott állásfoglalása¹⁰¹ egyetlen szóval sem említi a Velencei Bizottságnak e törvény vonatkozásában 2017 decemberében kiadott állásfoglalását¹⁰² és az abban megfogalmazott kritikákat és ajánlásokat.
90. Az alkotmánybíróság annak ellenére figyelmen kívül hagyta a Velencei Bizottság ajánlásait, hogy az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 2017. október 12-én kiadott határozatának 15. pontjában ez áll: „The Assembly asks the Ukrainian authorities to fully implement the forthcoming recommendations and conclusions of the Venice Commission and to amend the new Education Act

⁹⁸ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

⁹⁹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про освіту» № 10-р/2019. http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/10_p_2019_0.pdf

¹⁰⁰ Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

¹⁰¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про освіту» № 10-р/2019. http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/10_p_2019_0.pdf

¹⁰² Opinion on the Law on Education of 5 September 2017 on the use of the State Language and Minority and other languages in education. Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8-9 December 2017). Strasbourg (Fr), Dec. 2017, 11. 25 p. Opinion no. 902/2017 CDL-AD (2017) 030. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf_file=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf_file=CDL-AD(2017)030-e)

accordingly.”¹⁰³ Magyar fordításban: „A Közgyűlés felkéri az ukrán hatóságokat, hogy teljes mértékben hajtsák végre a Velencei Bizottság közelgő ajánlásait és következtetéseit, és ennek megfelelően módosítsák az új oktatási törvényt.”

91. 2019. október 31-én Kijevben nyilatkozatot adott ki a NATO-Ukrajna Bizottság.¹⁰⁴ A dokumentum 6. bekezdése a következő mondatokkal zárul: „With regard to the Law on Education adopted by the Verkhovna Rada in September 2017, Allies urge Ukraine to fully implement the recommendations and conclusions of the Venice Commission. Ukraine is committed to doing so.” Magyar fordításban: „Ami a Verhovna Rada által 2017 szeptemberében elfogadott oktatási törvényt illeti, a szövetségesek sürgetik Ukrajnát, hogy teljes mértékben hajtsa végre a Velencei Bizottság ajánlásait és következtetéseit. Ukrajna elkötelezett amellett, hogy ezt megteszi.” Bízunk benne, hogy az új kijevi kormányzat figyelembe veszi a Velencei Bizottság ajánlásait.
92. Felhívjuk a figyelmet a Szakértői Bizottság által korábban kiadott hivatalos állásfoglalás azon részére, amely szerint „the undertakings entered into [...] under Article 8 require the authorities to make available regional or minority language education at the different levels of education. This implies that the offer needs to precede the demand, i.e. that the education has to be planned and organised, in co-operation with the speakers”.¹⁰⁵ Magyar fordításban: „A 8. cikk előírja a hatóságok számára, hogy a különféle oktatási szinteken biztosítsák a regionális vagy kisebbségi nyelvi oktatást. Ez azt jelenti, hogy az ajánlatnak meg kell előznie a keresletet, azaz hogy az

¹⁰³ Resolution 2189 (2017) of Parliamentary Assembly. The new Ukrainian law on education: a major impediment to the teaching of national minorities' mother tongues. <http://assembly.coe.int/nw/xml/-XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=24218&lang=en>

¹⁰⁴ Statement of the NATO-Ukraine Commission. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_170408.htm

¹⁰⁵ Lásd: 4th Report of the Committee of Experts on the Slovak Republic, ECRML(2016)2, paragraph 319.

oktatást a kisebbségi nyelveket beszélőkkel együttműködve kell megtervezni és megszervezni.”

93. Arra kérjük a Szakértői Bizottságot, hogy mondja ki, hogy az ukrán hatóságok gyakorlata a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó oktatás biztosítása területén nem felel meg a Karta követelményeinek. Ezt a véleményünket megerősíti a Velencei Bizottságnak az 2019-es államnyelvi törvényről, azon belül az oktatás nyelvét szabályozó 21. cikk rendelkezéseivel kapcsolatban kiadott hivatalos véleménye.¹⁰⁶

iskola-előkészítő oktatás: iii. a fenti i. és ii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

általános iskolai oktatás: iv. a fenti i.-iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

középiskolai oktatás: iv. a fenti i.-iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

szakközépiskolai és szakmunkásképzés: iv. a fenti i.-iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akik kívánják, vagy adott esetben, akiknek családja kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

felsőoktatás: iii. amennyiben az állam szerepe a felsőoktatási intézményekkel fenntartott kapcsolatrendszerben nem teszi lehetővé az i. és ii. bekezdések alkalmazását, úgy bátorítják és/vagy engedélyezik a regionális vagy kisebbségi nyelveken

¹⁰⁶ CDL-AD(2019)032. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION). UKRAINE. OPINION ON THE LAW ON SUPPORTING THE FUNCTIONING OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS THE STATE LANGUAGE. Opinion No. 960/2019. Strasbourg, 9 December 2019. [https://www.venice.coe.int/-webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)032-e](https://www.venice.coe.int/-webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)032-e)

follyó egyetemi oktatást, vagy egyéb felsőoktatási intézményben történő tanulást, vagy megteremtik a feltételeket, hogy e nyelveket mint egyetemi vagy felsőoktatási tárgyat tanulhassák;

felnőttoktatás: iii. amennyiben a közhatóságoknak nincs közvetlen hatáskörük a felnőttoktatásban, úgy előnyben részesítik és/vagy bátorítják e nyelvek használatát a felnőttoktatásban és továbbképzésben;

94. Ahogyan az ukrán kormányzat által készített negyedik periodikus jelentésben is szerepel, Ukrajnában a 2018/2019-es tanévben is számos olyan oktatási intézmény működött az oktatás minden szintjén (a felsőoktatást is beleértve), ahol az oktatás nyelve valamely regionális vagy kisebbségi nyelv volt. Ebből is látható, hogy a Karta ratifikálása során Kijev olyan vállalásokat tett az oktatás vonatkozásában, amelyek több regionális vagy kisebbségi nyelv vonatkozásában alatta maradtak a reális szintnek.
95. Kijev sehol sem határozza meg pontosan, hány szülői kérvény szükséges egy magyar (vagy más) nyelvű óvodai csoport elindításához. Ukrajna sehol sem határozza meg, mit ért a „létszáma elegendőnek minősül” formula alatt. Ez pedig kiszolgáltatottá teszi a szülőket, illetve szükségtelenül megnehezíti az oktatás megszervezését a regionális vagy kisebbségi nyelveken, mert az állami hivatalok dönthetnek arról, hogy hány szülői kérelmet tartanak „elegendő létszámúnak” egy magyar nyelvű óvodai csoport vagy iskolai osztály megnyitásához.
96. Ez a probléma az oktatás minden szintjére érvényes és megoldandó probléma.

g. intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy biztosítsák annak a történelemnek és kultúrának az oktatását, amelyet a regionális vagy kisebbségi nyelvek hordoznak;

97. A „nemzeti kisebbségek története” tantárgy nem része az állami tanterveknek. A magyar közösség képviselői többször is kérték a hatóságokat, hogy a „magyar nép története”

tantárgy legyen része a magyar tannyelvű iskolák tanrendjének, Kijev azonban ezt csak a fakultatív órák keretében engedélyezi.

i. létrehoznak felügyelő szerve(ke)t a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatásának megteremtésében és fejlesztésében tett intézkedések és elért előrehaladás figyelemmel kísérése és a kérdésekről nyilvánosságra hozandó időszaki jelentések elkészítése céljából.

98. Nem jött létre ilyen szerv Ukrajnában.

9. Cikk – Igazságszolgáltatás

1. Az olyan igazságszolgáltatási kerületekben, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedések megtételét indokolja, a Felek e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és azzal a feltétellel, hogy a jelen bekezdés által nyújtott lehetőségek kihasználását nem minősíti a bíró az igazságszolgáltatás rendes ügymenetét akadályozónak, vállalják, hogy

a. büntetőeljárásokban:

iii. biztosítják, hogy az indítványok, az írásos és szóbeli bizonyítékok ne minősülhessenek pusztán azon az alapon elfogadhatatlanoknak, hogy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek;

b. polgári eljárásokban:

iii. megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelven készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását, ha szükséges tolmácsok és fordítások segítségével;

c. a közigazgatási ügyekben illetékes igazságszolgáltatási szervek előtti eljárásokban:

iii. megengedik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását, ha szükséges, tolmácsok és fordítások segítségével;

99. Ukrajna büntetőeljárásai törvénykönyve¹⁰⁷ 29. cikke szerint mindazok a személyek, akik nem beszélnek vagy nem megfelelő szinten ismerik az államnyelvet, tanúvallomást tehetnek anyanyelvükön vagy azon a nyelven, amelyet ismernek.
100. A 2019. április 25-én elfogadott államnyelvi törvény¹⁰⁸ 6. cikk 1. pontja Ukrajna minden állampolgára számára kötelezően előírja az ukrán mint államnyelv ismeretét. Erre való hivatkozással Ukrajna megtagadhatja a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a bírósági vagy peres eljárások során (hiszen ha törvényi kötelezettség az ukrán nyelv ismerete, akkor annak nem tudása törvénytört).

2. A Felek vállalják, hogy c. nem minősítik a Felek között érvénytelennek az országban készült jogi okmányokat pusztán azon az alapon, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek.

3. A Felek vállalják, hogy kisebbségi vagy regionális nyelveken hozzáférhetővé teszik a legfontosabb állami törvényszövegeket, valamint azokat, amelyek különösen érintik e nyelvek használóit, feltéve, hogy e szövegek másként nem hozzáférhetőek.

101. Ukrajnában a törvényeket ukrán nyelven fogadják el és kizárólag ukrán nyelven teszik közzé Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának hivatalos honlapján¹⁰⁹, valamint a hivatalos lapokban: *Голос України, Урядовий кур'єр, Офіційний вісник.*
102. Az állam elmulasztotta lefordítani regionális vagy kisebbségi nyelvekre a legfontosabb törvényeket. Még azoknak az újabb törvényeknek a hivatalos fordítása sem készült el, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a hasz-

¹⁰⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

¹⁰⁸ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/2704-19>

¹⁰⁹ <http://zakon5.rada.gov.ua/laws>

nálatát szabályozzák. A Karta ratifikációjáról szóló törvény is csak ukrán nyelven érhető el az országban.

103. A 2019. április 25-én elfogadott államnyelvi törvény¹¹⁰ 13. cikke szerint Ukrajnában a törvényeket, rendeleteket államnyelven fogadják el és teszik közzé. A törvény csak azt engedélyezi, hogy a törvényeket, rendeleteket krími tatár nyelven is publikálják (mert ez őshonos nyelv Ukrajnában). Arról nem esik szó a törvényben, hogy lehetőség van arra is, hogy más regionális vagy kisebbségi nyelveken is publikálják a törvényeket, rendeleteket és más jogi dokumentumokat.

10. Cikk – Közigazgatási hatóságok és közszolgálati szervek

2. Azon helyi és regionális hatóságokat illetően, melyek területén a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a Felek vállalják, hogy megengedik és/vagy bátorítják:

a. a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a regionális vagy helyi közigazgatásban;

c. a regionális testületek hivatalos dokumentumaikat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is közzétegyék;

d. a helyi testületek dokumentumaikat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is közzétegyék;

e. hogy a regionális testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;

f. hogy a helyi testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;

g. a helyneveknél a regionális vagy kisebbségi nyelveken hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv(ek) szerinti elnevezésekkel együttesen használva.

¹¹⁰ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

104. A 2019. április 25-én elfogadott államnyelvi törvény¹¹¹ 1. cikk 1. pontja szerint „Ukrajnában az egyetlen államnyelv (hivatalos nyelv) az ukrán”. Ez azt jelenti, hogy Ukrajnában az ukránon kívül más nyelv nem rendelkezhet a hivatalos nyelv státuszával, még regionális szinten sem. A legutóbbi (2001-es) ukrainai népszámlálás adatai alapján a Beregszászi járás lakosságának 80 százaléka magyar anyanyelvű volt. Az idézett törvény alapján a magyar nyelv még ennek a járásnak a területén sem lehet használatos az államnyelv mellett hivatalos nyelvként.
105. A törvény az a része, amely Ukrajna egyetlen hivatalos nyelveként határozza meg az ukrán nyelvet, ellentétes Ukrajna Alkotmányának¹¹² 10. cikkelyével. Ukrajna Alkotmánybíróságának 1999. december 14-én kiadott hivatalos állásfoglalása kimondja, hogy az állami és önkormányzati szervek az államnyelv mellett használhatják az orosz nyelvet és más nemzeti kisebbségek nyelveit is.¹¹³
106. A törvény 1. cikk 7. pontja kötelezően előírja az államnyelv használatát „az állami hatóságok és a helyi önkormányzati szervek feladatainak ellátása során, valamint a jelen törvény által meghatározott egyéb nyilvános helyzetekben”. A törvény ezzel gyakorlatilag lehetetlenné teszi a regionális vagy kisebbségi nyelvek megjelenését és használatát az állami és önkormányzati szervek munkájában.

¹¹¹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹¹² Конституція України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

¹¹³ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99>

107. Az államnyelvi törvény¹¹⁴ 12. és 13. cikke előírja, hogy az állami szervek, valamint a helyi és regionális hatóságok munkájának nyelve az államnyelv.
108. A törvény 12. cikk 2. pontja elvileg engedélyezi más nyelvek használatát is az állami szervek, valamint a regionális és helyi hatóságok ülésein. Ilyen esetekben azonban kötelezően előírja a törvény, hogy mindent, ami nem az államnyelven hangzott el, le kell fordítani ukrán nyelvre. Ez lehetetlenné teszi, hogy a helyi önkormányzatok üléseit regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák le.
109. Az államnyelvi törvény¹¹⁵ 13. cikk 3. pontja előírja, hogy a regionális vagy helyi hatóságok határozataikat, dokumentumaikat államnyelven teszik közzé.
110. Az államnyelvi törvény¹¹⁶ 37. cikke kötelezően előírja, hogy a politikai pártok, társadalmi szervezetek dokumentumait államnyelven vezetik és levelezésüket az államnyelven folytatják.
111. Az államnyelvi törvény¹¹⁷ 41. cikk 1. pontja előírja, hogy Ukrajnában a földrajzi nevek, valamint a terek, sugárutak, utcák, egyéb közterületi megnevezések, hidak stb. megnevezése ukrán nyelvű.
112. A törvény 41. cikk 3. pontja előírja, hogy a földrajzi neveket más nyelvekre az ukrán nyelvből írják át (transzliterálják) más nyelvekre. Ez például azt jelenti, hogy

¹¹⁴ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹¹⁵ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹¹⁶ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹¹⁷ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

az ukrainai iskolákban használatos magyar nyelvű tankönyvekben *Kuiš* város nevét nem lehet a magyar nyelv hagyományai szerint *Kijev* formában használni, hanem csak a *Kyiv* változat használható a magyar nyelvű szövegben is.

113. Az államnyelvi törvény¹¹⁸ 41. cikk 4. pontja előírja, hogy a földrajzi neveket tartalmazó táblákon (például a települések névtábláin vagy utcaneveket bemutató feliratokon) a feliratok kötelezően ukrán nyelvűek. Az ukrán nyelvű felirat alatt vagy attól jobbra (kisebb betűmérettel) az adott földrajzi név latin betűs átíratban is megjelölhető. Ez a rendelkezés kizárja a földrajzi nevek (városnevek, falvak megnevezése, utcák, terek neve, folyók vagy hegyek neve stb.) megnevezéseinek hagyományos használatát regionális vagy kisebbségi nyelveken. Mindez azt jelenti, hogy a magyarul több száz éve használatos *Ungvár*, *Beregszász*, *Munkács*, *Nagyszőlős* stb. városnevek helyett a törvény alapján csak ilyen formában jelenhet meg ezeknek a településeknek a megnevezése a névtáblákon: *Uzhhorod*, *Berehove*, *Mukacheve*, *Vynohradiv*. Ez jelentős visszalépés a korábbi és a jelenlegi gyakorlathoz képest, hiszen ma (2019 októberében) közel száz település névtábláján szerepel az ukrán nyelvű felirat mellett a település hagyományos magyar megnevezése is (4. ábra).

¹¹⁸ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/2704-19>

4. ábra. Kétnyelvű (ukrán–magyar) helynévtáblák Kárpátalján
2019 októberében: az új törvény alapján ezek a táblák
törvénytelené válnak

114. Az államnyelvi törvény¹¹⁹ 39. cikk 3. része előírja, hogy az állami hatóságok, önkormányzati szervek, vállalatok és intézmények névtáblái, hivatalos iratai, pecsétjei és bélyegzői államnyelven készülnek. Ugyanennek a cikknek a 4. pontja megengedi, hogy az államnyelv mellett ezek a megnevezések, feliratok angol nyelven is megjelenhetnek.
115. Az idézett törvény elvileg azt is lehetővé teszi, hogy az önkormányzati szervek, vállalatok és intézmények névtáblái, hivatalos iratai, pecsétjei és bélyegzői az államnyelv mellett krími tatár nyelven, valamint a nemzeti kisebbségek nyelvein is megjelenhessenek. A törvény 39. cikk 4. pontjának második bekezdése azonban azt mondja ki, hogy a kisebbségi nyelvek használatát e területen egy külön törvény biztosítja. A törvény idézett helyén említett, az őshonos népek és nemzeti kisebbségek jogait szabályozó törvény azonban nem létezik Ukrajnában, 2019 októberéig ilyen törvény tervezetét sem regisztrálták a parlamentben. Ez pedig azt jelenti a gyakorlatban, hogy Ukrajnában jelenleg nem törvényes a regionális vagy kisebbségi nyelvek használata az önkormányzati szervek, vállalatok, intézmények névtábláin, pecsétjein és bélyegzőin.
116. Kárpátalján azonban történelmi hagyományai vannak a többnyelvű intézménynév-tábláknak, pecséteknek, bélyegzőknek és hivatali formanyomtatványoknak.
117. A jogalkotó komoly mulasztása, hogy a 2012-es nyelvtörvény eltörlését követően nem fogadott el törvényt az őshonos népek és nemzeti kisebbségek nyelvi jogairól. Egy ilyen törvénynek a hiánya jogbizonytalanságot teremtett a regionális vagy kisebbségi nyelvek használata területén.

¹¹⁹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

118. 2015. december 10-én fogadták el az állami szolgálatról szóló törvényt¹²⁰, mely az államnyelvet határozza meg a hivatalos személyek és a hivatalok kapcsolattartásának, valamint az ilyen intézmények okmányainak egyetlen nyelveként (2. cikk).
119. Az állami szolgálatról szóló törvény¹²¹ az állami szolgálatot teljesítők részére előírja az államnyelv kötelező használatát hivatalos teendőik ellátása során (8. cikk).
120. Az állami szolgálatról szóló törvény¹²² megköveteli az állami szolgálatot teljesítőktől, hogy „szabadon” beszéljék az államnyelvet¹²³ (20. cikk). A megfelelő szintű nyelvtudásról az érintettek az arra hivatott szerv által kiállított bizonylattal kell rendelkeznie (25. cikk).
121. Az állami szolgálatról szóló törvény¹²⁴ nem tesz említést a kisebbségi vagy regionális nyelvek használatáról az állami hivatalokban. A törvény csak az angol nyelv alkalmazását teszi lehetővé a hivatali pecsétek és a hivatalt megjelölő táblák felirataiban. Ezzel Kijev nem tesz eleget azoknak a kötelezettségeknek, melyeket a Karta ratifikálása során vállalt.
122. Az államnyelvi törvény¹²⁵ 29. cikk 1. pontja előírja, hogy az állami vagy önkormányzati szervek által szervezett nyilvános rendezvényeken az államnyelv használata kötelező. Más nyelv használata csak akkor lehetséges, ha a

¹²⁰ Закон України «Про державну службу». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

¹²¹ Закон України «Про державну службу». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

¹²² Закон України «Про державну службу». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

¹²³ Ukrán nyelven: «вільне володіння державною мовою».

¹²⁴ Закон України «Про державну службу». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

¹²⁵ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

szervezők biztosítják a szinkrontolmácsolást vagy a szó szerinti fordítást ukrán nyelvre.

123. A törvény 29. cikk 2. pontja szerint a krími tatár nyelv és a nemzeti kisebbségek nyelveinek használatát a nyilvános rendezvényeken egy olyan törvény szabályozza, amely nem létezik.

4. Az 1., a 2. és a 3. bekezdések közül általuk elfogadott rendelkezések végrehajtására tekintettel a Felek vállalják, hogy az alábbi intézkedések közül egyet vagy többet meghoznak:

c. azoknak az igényeknek a lehetséges mértékű kielégítése, melyek arra irányulnak, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein a regionális vagy kisebbségi nyelvet ismerő köztisztviselőket nevezzenek ki.

124. Az államnyelvi törvény¹²⁶ és állami szolgálatról szóló törvény¹²⁷ kötelezően előírja, hogy az állami hivatalnokoknak, tisztségviselőknek ismerniük kell az államnyelvet. Ez a rendelkezés természetes és szükségszerű. Egyetlen szó sem esik azonban ezekben a törvényekben arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein ezeket a nyelveket ismerő köztisztviselőket neveznek ki.

11. Cikk – Tömegtájékoztatási eszközök

1. A regionális vagy kisebbségi nyelvek használói számára, e nyelvek használatának területein, és e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogy a közhivatalok közvetlen vagy közvetett módon hatáskörrel, hatósági jogkörrel vagy szereppel bírnak e területen, és

¹²⁶ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹²⁷ Закон України «Про державну службу». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

tiszteletben tartva a tömegtájékoztatási eszközök függetlenségének és autonómiájának elveit, a Felek vállalják, hogy

a. abban a mértékben, ahogy a rádió és televízió közszolgálatot lát el

iii. megteszik a megfelelő intézkedéseket, hogy a műsorszórók regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műsorokat is programjukba iktassanak;

b. ii. bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelven készült rádióműsorok rendszeres sugárzását;

c. ii. bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült televízió-műsorok rendszeres sugárzását;

d. bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelvű audiovizuális műalkotások készítését és terjesztését;

125. Ukrajna új törvények elfogadásával alapvetően változtatta meg az elektronikus tömegtájékoztatási eszközök nyelvhasználati szabályait. Az új törvények elfogadása jelentős mértékben szorítja vissza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használati arányát a televízióban és a rádióban.

126. 2016. június 16-án fogadták el azt a törvényt¹²⁸, amely minimum 60%-ban határozza meg az ukrán nyelv használatának arányát a közvetített adásokon belül.

127. Ez a törvény rendelkezett arról is, hogy a szöveges zeneművek legalább 35%-ának ukrán nyelvűnek kell lennie a rádióban és a televízióban.

¹²⁸ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізацій». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/1421-19>

128. A törvény engedélyezi, hogy egyes televízió- vagy rádióadók (külön licenc alapján) műsoridejük 60%-áig az EU valamely hivatalos nyelvén közvetíthessenek szöveges zeneműveket. Ez azt jelenti, hogy azok a regionális vagy kisebbségi nyelvek, amelyek nem számítanak hivatalos nyelvnek az EU-ban (például az orosz vagy a belarusz), csupán 40%-ban jelenhetnek meg a rádió- és televízióadásokban közvetített zenei produkciókban. Azok a regionális vagy kisebbségi nyelvek pedig, melyek az EU-ban hivatalos nyelvként használatosak (például a magyar, a román, a lengyel stb.), maximum 60%-ban lehetnek jelen a rádió- és televízióadásokban közvetített zenei produkciókban.
129. 2017-ben fogadta el Ukrajna azt a törvényt¹²⁹, amely megváltoztat több olyan törvényt, amelyek e kérdést korábban szabályozták.
130. A törvény¹³⁰ rögzíti az ukrán nyelven közvetítendő adások minimális arányát. A korábbi törvények módosítása értelmében az országos és regionális lefedettséggel rendelkező televízió- és rádióadóknak a heti műsoridő legalább 75%-ában ukrán nyelven kell közvetíteniük. A helyi (nem több, mint egy régióban sugárzó) rádió- és televízióadók heti műsoridejének legalább 60%-át kell államnyelven sugározniuk.
131. Nem rendelkezik külön ez a törvény a regionális vagy kisebbségi nyelvek (vagy az ukrain terminológia szerint: a nemzeti kisebbségek nyelvei) használatáról a televízió- és rádióadásokban. Ez azt jelenti, hogy az országos rádió- és televízióadók műsoraiban maximum 25%-ban lehetnek jelen ezek a nyelvek, a helyi adók műsoraiban pedig 40%-ban.

¹²⁹ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2054-19>

¹³⁰ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2054-19>

132. A kisebbségi nyelvek sugárzási idejének ez a csökkentése ellentmond a Karta rendelkezéseinek és a Miniszteri Bizottság legújabb ajánlásainak.¹³¹

e. i. bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy, regionális vagy kisebbségi nyelveket használó sajtóorgánum létesítését és/vagy fenntartását, vagy

g. támogatják regionális vagy kisebbségi nyelveket használó tömegtájékoztató eszközök számára újságíróknak és egyéb személyzetnek a képzését.

133. Jelentős változásokat hoz a sajtóban a 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény¹³² 25. cikke.

134. A törvény 25. cikk 1. része előírja, hogy a nyomtatott sajtó nyelve az államnyelv. A más nyelvű nyomtatott sajtótermékek kiadását diszkriminatív feltételekhez köti a törvény. A törvény szerint csak úgy nyomtatható ki nem államnyelvű újság vagy folyóirat, ha ugyanakkor, azonos terjedelemben a teljes tartalmat ukrán nyelven is megjelentetik. Az újság minden változatának ugyanazt a címet kell kapnia, tartalmának, példányszámának és nyomtatási módjának meg kell egyeznie egymással, kiadásainak ugyanolyan számozott sorozatszámokkal kell rendelkezniük, és ugyanazon a napon kell megjelenniük.

135. A törvény¹³³ 27. cikk 6. pontja az Ukrajnában regisztrált online sajtótermékek (például hírportálok) számára is

¹³¹ Recommendation [CM/RecChL\(2018\)6](#) of the Committee of Ministers to member States on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Ukraine. Adopted by the Committee of Ministers on 12 December 2018 at the 1332nd meeting of the Ministers' Deputies. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016809026af

¹³² Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

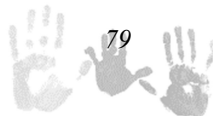
előírja, hogy kötelezően rendelkezniük kell ukrán nyelvű változattal is. Az államnyelven szerkesztett oldalnak az elsődlegesnek kell lennie (az ukrán nyelvű oldalnak kell a főoldalon szerepelnie). Az ukrán nyelvű oldal tartalmában, méretében, szerkezetében nem lehet kisebb, mint a más nyelvű oldal.

136. A törvény¹³⁴ 25. cikk 5. része és a 27. cikk 6. része negyedik bekezdése mentesíti az előző pontban foglaltak alól azokat a sajtótermékeket, amelyek angol nyelven, krími tatár nyelven vagy olyan regionális vagy kisebbségi nyelven jelennek meg, amelyeket az EU-ban hivatalos nyelvként használnak. Az államnyelv támogatása céljából kidolgozott törvény azonban még így is jelentős mértékben sújtja a nem ukrán nyelvű sajtót. A rendelkezés nemcsak diszkriminatív, hanem torzítja a piaci viszonyokat is.

2. A Felek vállalják, hogy biztosítják a szomszédos országokból egy regionális vagy kisebbségi nyelvvel azonos vagy hasonló nyelven készült rádió- és televízióadások közvetlen vételének szabadságát, és nem támasztanak akadályt a szomszéd országok ilyen nyelvű rádió- és televízióadásainak tovább sugárzása elé. Ezen túlmenően gondoskodnak arról, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelvvel azonos vagy ahhoz hasonló nyelven gyakorolt szólásszabadság és az információáramlás szabadsága elé az írott sajtót illetően semminemű korlátozás ne tétessék. Fent említett szabadságjogok gyakorlása, mivel az kötelezettségeket és felelősséget is tartalmaz, a nemzetbiztonság, a területi integritás vagy a közbiztonság, a közrend védelme és a bűncselekmények elkövetésének megakadályozása, az egészség vagy a közérkölcsvédelme, mások jó hírnevének és jogainak védelme, bizalmas jellegű információk kiszivárgásának megakadályozása.

¹³³ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹³⁴ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

lyozása, vagy az igazságszolgáltatás tekintélye és pártatlanságának biztosítása érdekében a törvény által előírt, egy demokratikus társadalomban szükséges eljárási szabályoknak, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak rendelhető alá.

137. A Kelet-Ukrajnában zajló fegyveres konfliktusra és a nemzetbiztonsági érdekekre hivatkozva Kijev betiltotta az oroszországi televízióadások ukrajnai sugárzását.

3. A Felek gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók érdekeit képviseltessék vagy vegyék tekintetbe a törvényeknek megfelelően esetleg létrehozott, a tömegtájékoztatási eszközök szabadságát és pluralizmusát garantáló testületekben.

138. Kijev nem folytatott konzultációkat a kisebbségek képviselőivel a sajtó nyelvhasználatát átalakító törvények előkészítése során.

139. A szólásszabadság elleni támadásként értékeljük, hogy Ukrajna Biztonsági Szolgálat a szeparatizmus támogatásának vádjával eljárást indított a „Kárpátalja” című, magyar nyelven megjelenő hetilap ellen. A sajtószabadságot és szólásszabadságot érő támadások rendszeresek a hatalom részéről Ukrajnában.

12. Cikk – Kulturális tevékenység és kulturális létesítmények

1. A kulturális tevékenységre és a kulturális létesítményekre – különösen a könyvtárakra, videotékákra, kulturális központokra, múzeumokra, archívumokra, akadémiákra, színházakra és filmszínházakra, valamint irodalmi és filmművészeti alkotásokra, a nép kulturális önkifejezésére, fesztiválokra és – ideértve egyebek között az új technológiák használatát – a kulturális iparra vonatkozóan, azokon a területeken, ahol e nyelveket beszélik és abban a mértékben, ahogy a hatóságoknak ezen a téren hatáskörük, hatósági jogkörük vagy szerepük van, a Felek vállalják, hogy

a. bátorítják a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő önkifejezést, valamint az ilyen kezdeményezéseket, és elősegítik az ezeken a nyelveken készült műalkotások megismerésének különböző módjait;

b. támogatják a regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műalkotások más nyelveken történő megismerését lehetővé tevő különböző módokat, a fordítások, a szinkronizálás, az utószinkronizálás és a feliratozás segítségével és fejlesztésével;

c. támogatják a más nyelveken készült műalkotások regionális vagy kisebbségi nyelveken történő megismerésének lehetővé tételét, a fordítások, a szinkronizálás, az utószinkronizálás és a feliratozás segítségével és fejlesztésével;

d. gondoskodnak arról, hogy a különböző fajtájú kulturális tevékenységek szervezéséért vagy támogatásáért felelős szervezetek az általuk kezdeményezett vagy támogatott tevékenységeikbe megfelelő mértékben beiktassák a regionális vagy kisebbségi nyelvek és kultúrák ismeretét és használatát;

f. támogatják a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók képviselőinek közvetlen részvételét az eszközök biztosításában és a kulturális programok tervezésében;

g. bátorítják és/vagy megkönnyítik olyan szervezet(ek) létesítését, amely(ek) a regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műalkotások gyűjtéséért, rögzítéséért és a közönségnek történő bemutatásáért felelős(ek);

2. Azokat a területeket illetően, amelyek kívül esnek a regionális vagy kisebbségi nyelvek hagyományos használati területein, a Felek vállalják, hogy az előző bekezdésnek megfelelően megengedik, bátorítják és/vagy biztosítják a megfelelő kulturális tevékenységeket és kulturális létesítményeket, amennyiben azt valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használók száma indokolja.

3. A Felek vállalják, hogy külföldön megvalósuló kulturális politikájukban kellő helyet biztosítanak a regionális vagy kisebbségi nyelveknek és annak a kultúrának, amelyet e nyelvek hordoznak.

140. Az államnyelvi törvény¹³⁵ 23. cikk 2. pontja előírja az államnyelv használatát a kulturális életben és a kulturális rendezvényeken. A regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát csak az őshonos népek és a nemzeti kisebbségek jogait meghatározó törvényben szabályozott módon engedélyezi. Ukrajnában azonban nincs ilyen törvény, és (2019 novemberében) ilyen törvény tervezetét sem dolgozták ki.
141. A törvény¹³⁶ csak abban az esetben engedélyezi a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a kulturális rendezvényeken, ha a szervezők biztosítják a szinkrontolmácsolást ukrán nyelvre.
142. A törvény¹³⁷ 23. cikk 3. pontja előírja, hogy a kulturális rendezvények hirdetésein, plakátjain, a belépőjegyein stb. csak az államnyelv mellett jelenhetnek meg a kisebbségi nyelvek. Ez azt jelenti, hogy nem készülhetnek olyan plakátok, hirdetésmények, információs anyagok a kulturális szférában, amelyek kizárólag regionális vagy kisebbségi nyelveken készültek.
143. A törvény¹³⁸ 23. cikk 4. pontja előírja, hogy az állami vagy kommunális színházakban a nem államnyelven bemutatott színházi előadásokat kötelezően feliratozni kell ukrán nyelven.

¹³⁵ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹³⁶ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹³⁷ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹³⁸ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

144. A törvény 23. cikkében előírt fordítási, tolmácsolási, feliratozási, szinkronizálási kötelezettség aránytalanul nagy költségeket ró a kulturális rendezvények szervezőire, hiszen a törvény nem biztosítja ezeknek a tevékenységeknek az állami finanszírozását. A törvény ezáltal negatívan befolyásolja a kisebbségeket az identitásuk megőrzéséhez nélkülözhetetlen kulturális tevékenységek gyakorlásában.
145. A törvény 34. cikke szerint „információ és egyéb értesítések egy sportesemény során”, valamint a „sportesemények belépőjegyei és a sporteseményekkel kapcsolatos egyéb termékek” csak ukrán nyelven valósulhatnak meg (kivéve a nemzetközi sporteseményeket, ahol az ukrán nyelv mellett más nyelveket is lehet használni). Az a tény, hogy más nyelvek használata semmilyen körülmények között nem engedélyezett országos vagy helyi sportesemények vonatkozásában, a véleménynyilvánítás szabadságának megsértését jelenti, ezenkívül ellentétes a Karta rendelkezéseivel.
146. A törvénynek ez a cikke 2019. július 16-án hatályba lépett. 2019. novemberében pénzbírságot szabtak ki a Sakhtar Donetsk futballklubra. A pénzbüntetés oka: a Harkivban 2019. november 10-én lejátszott Sakhtar Donetsk – Dynamo Kyiv bajnoki labdarúgó-mérkőzésen a stadionban orosz nyelven hangzottak el a hangsobemondó közleményei.¹³⁹ (A mérkőzést egyébként 1-0 arányban a Sakhtar nyerte.)

13. Cikk – Gazdasági és társadalmi élet

2. A gazdasági és társadalmi tevékenység tekintetében, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein, abban a terjedelemben, ahogy a hatóságok hatáskörrel bírnak, és az észszerűen lehetséges mértékben, a Felek vállalják, hogy

¹³⁹ Шахтар оштрафовано через оголошення на стадіоні російською мовою. <https://www.unian.ua/sport/football/10763744-shahtar-oshtrafovano-cherez-ogoloshennya-na-stadioni-rosiyskoyu-movoyu.html>

b. a közvetlen ellenőrzésük alá tartozó gazdasági és társadalmi szektorokban (közszektor) a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát bátorító tevékenységet folytatnak;

c. gondoskodnak arról, hogy az olyan létesítmények, mint a kórházak, nyugdíjasházak, otthonok lehetőséget biztosítsanak arra, hogy az egészségügyi, életkori vagy egyéb okból gondozásra szorulókat regionális vagy kisebbségi nyelvükön fogadják és kezeljék;

147. Az állami szervek megyei, kerületi és helyi egységei (például az adóhivatal, a polícia, az ügyészség, a tűzoltóság, a vasút stb.) nem kommunikálnak regionális és kisebbségi nyelveken ügyfeleikkel.

148. A közüzemi szolgáltatások (villamos energia, gáz) állami szolgáltatói szintén nem kommunikálnak regionális és kisebbségi nyelveken ügyfeleikkel.

149. Az állami katasztrófavédelmi hatóságok még abban az esetben sem kommunikálnak regionális vagy kisebbségi nyelveken az állampolgárokkal, amikor ez életet menthet. Kárpátalján még a Beregszászi járásban (ahol a magyar anyanyelvűek aránya 80 százalék) sem jelennek meg az életveszélyre figyelmeztető feliratok magyar nyelven. Ezek a feliratok csak ukrán nyelven (ritkábban: oroszul) vannak elhelyezve a közterületeken, az intézményekben.

150. A kereskedelmi forgalomba kerülő áruk címkéi és tájékoztatói szinte kizárólag csak ukrán nyelven készülnek. Különösen veszélyes, hogy a gyógyszerek sem tartalmaznak információkat regionális és kisebbségi nyelveken.

14. Cikk – Határokon túli cserekapcsolatok

A Felek vállalják, hogy

a. olyan módon alkalmazzák a létező és olyan államokkal szemben fennálló kötelezettséget tartalmazó két- és többoldalú megállapodásokat, ahol ugyanazt a nyelvet

azonos vagy hasonló formában használják, vagy – ha szükséges – olyanok megkötésére törekednek, hogy azok segítsék elő az érintett államokban élő, azonos nyelvet használók közötti kapcsolatokat a kultúra, az oktatás, az információ, a szakképzés és a továbbképzés területén;

b. a regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekében megkönnyítik és/vagy támogatják a határokon túli együttműködést, különösen annak a területnek a regionális vagy helyi szervei közötti együttműködést, ahol ugyanazt a nyelvet azonos vagy hasonló formában használják.

151. Ukrajna és Magyarország között kétoldalú megállapodás jött létre 1991-ben.¹⁴⁰ Ennek 17. cikke szerint a nemzeti kisebbségek etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitása megőrzéséhez meg kell teremteni minden szükséges feltételt. A két ország 1991-ben közös nyilatkozatot fogadott el a két állam együttműködésének elveiről a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítása területén.¹⁴¹

152. Az említett egyezmények gyakorlati alkalmazását azonban jelentősen megnehezíti, hogy Ukrajna olyan törvényeket fogadott el az elmúlt évek során, amelyek fokozatosan és folyamatosan szűkítik a magyar nyelv használatának jogát és lehetőségét.

¹⁴⁰ Ukránul: Договір про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою. https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/348_004. Magyar nyelven: Szerződés a jószomszédság és az együttműködés alapjairól a Magyar Köztársaság és Ukrajna között. http://net.jogtar.hu/-ir/gen/hjegv_doc.cgi?docid=99500045.TV

¹⁴¹ Ukrán nyelven: Декларація про принципи співробітництва між Українською РСР та Угорською Республікою по забезпеченню прав національних меншостей. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_322. Magyar nyelven: Nyilatkozat a Magyar Köztársaság és az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság együttműködésének elveiről a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítása területén. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500045.TV>

153. Magyarország támogatásával és a kárpátaljai magyar szervezetek közvetítésével Kárpátalján számos óvodát, iskolát, orvosi rendelőt újíttak fel. Többségében állami és kommunális intézmények felújítására került sor. Jelentős gazdaságélénkítő támogatás is érkezett Kárpátaljára Magyarország kormányának támogatásával. Ezek a magyarországi támogatások jelentős adóbevételt jelentenek az ukrán költségvetésnek is. Ennek ellenére Kijev fenyegetést lát a Kárpátaljára érkező támogatásokban¹⁴², és szeparatizmussal vádolja a támogatásokat kezelő szervezetet.

¹⁴² The support of the Transcarpathian institutions by Hungary bothers the Ukrainian Ministry of Foreign Affairs. <http://www.karpatalja.ma/news/the-support-of-the-transcarpathian-institutions-by-hungary-bothers-the-ukrainian-ministry-of-foreign-affairs/>

IV. Rész: Összefoglalás

154. Az ukrán kormányzat által 2019-ben benyújtott negyedik periodikus jelentés¹⁴³ csak szelektáltan mutatja be a kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó ukrainai törvényeket. Például, a jelentés említi Ukrajna nemzetiségek jogainak deklarációját¹⁴⁴, de nem idézi e dokumentumnak a 3. cikkét: „Az Ukrán állam minden nép és nemzetiségi csoport részére garantálja anyanyelvének szabad használatát a társadalmi élet minden területén, ideértve az oktatást, gazdasági életet, valamint az információszerzést és információközlést. (...) ... azon közigazgatási egységek kereteiben, melyekben valamely nemzetiség egy tömbben él, annak nyelve az államnyelvvél egy szinten funkcionálhat.” Nem utalnak a jelentés összeállítói Ukrajna Alkotmányának¹⁴⁵ 22. cikkére sem, mely szerint az állampolgárok meglévő jogai új törvények elfogadása során nem szűkíthetők.

155. A Szakértői Bizottságág korábbi jelentései alapján Kijev nem teljesíti teljes mértékben a ratifikációs dokumentumokban vállalt kötelezettségeit. A jelentés készítői azonban nem reagálnak a Szakértői Bizottság és az ET Miniszterek Tanácsa által kiadott korábbi jelentéseiben és ajánlásaiban megfogalmazott kritikákra, javaslatokra. Ez azt jelenti, hogy Ukrajna kormánya nem veszi figyelembe az ET ajánlásait.

¹⁴³ Fourth periodical report presented to the Secretary General of the Council of Europe in accordance with Article 15 of the Charter: Ukraine. Kyiv, December 2018. <https://rm.coe.int/ukrainepr4-en/1680972f17>

¹⁴⁴ Декларация прав національностей України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>

¹⁴⁵ Конституція України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

156. A Kijev által benyújtott negyedik országjelentés¹⁴⁶ 4. oldalán az ukrán kormány arról panaszlik, hogy a jelentést úgy kellett összeállítani, hogy Ukrajna nem kapta meg az ET Miniszterek Tanácsának az előző beszámolási időszak alapján készített ajánlásait. Az ET Miniszterek Tanácsának ajánlásait azonban már 2018. december 12-én elfogadták.¹⁴⁷ Az ukrán jelentés csak 2019. szeptember 4-én került publikálásra a Karta honlapján.¹⁴⁸ A kijevi kormánynak lett volna tehát ideje arra, hogy megismerkedjen az ET Miniszterek Tanácsának ajánlásaival és az abban foglalt kritikai megjegyzésekkel.
157. A Szakértői Bizottság jelentései és a Miniszterek Tanácsának ajánlásai (beleértve a 2018. december 12-én elfogadott legutóbbi ajánlásokat is) még a 2014-ben Kijevben hatalomra jutott politikai erők által a nyelvpolitikában végrehajtott irányváltás előtt készültek. Ennek alapján állíthatjuk, hogy a 2014 után végrehajtott nyelvpolitikai irányváltás után Kijev a következőkben még kevésbé lesz képes teljesíteni saját vállalásait.
158. 2014-től Ukrajna nyelvpolitikája ugyanis alapvetően átalakult, mind a jogi szabályozás, mint annak gyakorlati alkalmazása terén. A változás iránya kedvezőtlen a

¹⁴⁶ THE FOURTH PERIODIC REPORT PROVIDED BY UKRAINE ON IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN CHARTER FOR REGIONAL OR MINORITY LANGUAGES (it is provided in accordance with the Article 15 of the Charter). Kyiv, December 2018. <https://rm.coe.int/ukrainepr4-en/1680972f17>

¹⁴⁷ Recommendation CM/RecChL(2018)6 of the Committee of Ministers to member States on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Ukraine (Adopted by the Committee of Ministers on 12 December 2018 at the 1332nd meeting of the Ministers' Deputies). https://search.coe.int/cm/-pages/result_details.aspx?objectId=09000016809026af

¹⁴⁸ [https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations-?fbclid=IwAR3lg8e8EiNYyEwbZDVAIK7o2isF4C_OIZkZthdVH6467Gc5NHPs8ryuxvE#{%2228993157%22:\[23\]}](https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations-?fbclid=IwAR3lg8e8EiNYyEwbZDVAIK7o2isF4C_OIZkZthdVH6467Gc5NHPs8ryuxvE#{%2228993157%22:[23]})

regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélői számára, hiszen Kijev jelentősen szűkítette a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogokat.

159. A 2012-ben elfogadott nyelvtörvényt¹⁴⁹ (amely a Kartára alapozva határozta meg a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogokat) Ukrajna Alkotmánybírósága 2018-ban formai okok miatt hatályon kívül helyezte.¹⁵⁰ Korábban (egy 2000-ben kiadott határozatában¹⁵¹) Ukrajna Alkotmánybírósága szintén formai okok miatt helyezte hatályon kívül azt a törvényt¹⁵², amellyel Ukrajna 1999-ben ratifikálta a Kartát. A független sajtó több esetben bizonyította¹⁵³, hogy Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa a vonatkozó törvények megsértésével szavazott meg határozatokat és törvényeket. Ennek ellenére információink szerint e két említett törvény kivételével Ukrajna Alkotmánybírósága egyetlen más törvényt sem helyezett hatályon kívül formai okokra hivatkozva. Az a két törvény, amely erre a sorsra jutott, közvetlen kapcsolatban van a Kartával.

¹⁴⁹ Закон України «Про засади державної мовної політики». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

¹⁵⁰ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-18>

¹⁵¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин 1992 р.” від 12.07.2000 р. № 9-рп/2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-00>

¹⁵² Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р.» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-14>

¹⁵³ Például: Рада, аналогов которой нет [Parliament, which has no analogues]. <https://www.youtube.com/watch?v=U9r6kdaWXYL>

160. 2017. október 6-án Ukrajna 48 parlamenti képviselője beadványban fordult Ukrajna Alkotmánybíróságához¹⁵⁴, melyben kérték az oktatási törvény¹⁵⁵ alkotmányellenességének megállapítását. A benyújtott dokumentumban a képviselők felhívták az Alkotmánybíróság figyelmét arra, hogy az oktatási törvény elfogadása során Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa megsértette az eljárási rendet. Ukrajna Alkotmánybírósága azonban 2019. július 16-án kiadott határozatában¹⁵⁶ nem nyilvánította alkotmányellenesnek az oktatási törvény 7. cikkét. Az oktatási törvény elfogadása során tapasztalt törvénysértéseket ugyanis az Alkotmánybíróság nem találta az alkotmánnyal összeegyeztethetetlennek.
161. 2019. június 21-én Ukrajna 51 parlamenti képviselője beadványt nyújtott be Ukrajna Alkotmánybíróságához¹⁵⁷, melyben kéri a 2019-ben elfogadott „Az ukrán mint államnyelv funkcionálásának biztosításáról”¹⁵⁸ című törvény alkotmányellenességének megállapítását. A parlamenti képviselők beadványának egyik indoka az, hogy az állam-

¹⁵⁴ Конституційне Подання щодо відповідності Конституції України (неконституційності) Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII.
http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/3_4072.pdf

¹⁵⁵ Закон України «Про освіту».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

¹⁵⁶ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про освіту» № 10-p/2019.
http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/10_p_2019_0.pdf

¹⁵⁷ Конституційне Подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII.
http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/3_4094_r.pdf

¹⁵⁸ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

nyelvi törvény elfogadása során a parlament többször is megsértette a törvények elfogadására vonatkozó törvényeket. Jelen alternatív jelentés összeállításának időpontjáig (2019. október 31-ig) Ukrajna Alkotmánybírósága nem hozott határozatot a parlamenti képviselők beadványának tárgyában. A kárpátaljai magyar közösség képviselői figyelemmel kísérik az alkotmányossági beadvány sorsát, és remélik, hogy az Alkotmánybíróság (a törvény elfogadása során vétett formai hibákat is figyelembe véve) hatályon kívül helyezi az államnyelv funkcionálásáról szóló törvényt (mint tette azt 2000-ben és 2018-ban két korábbi törvény kapcsán).

162. Úgy véljük, a 2019. április 25-én „Az ukrán mint államnyelv funkcionálásának biztosításáról”¹⁵⁹ címmel elfogadott törvényt az ET Szakértői Bizottságának külön és alaposan is meg kell vizsgálnia és elemeznie kell, hiszen a jogszabály előírásai gyakorlatilag megszüntették a regionális vagy kisebbségi nyelveknek (a fogalmat a törvény egyébként nem alkalmazza) a társadalmi-közéletben való használatának a lehetőségét. Ezzel ez a törvény lehetetlenné tette a Karta alkalmazását Ukrajnában. A kijevi kormányzat az erre vonatkozó felszólítások ellenére sem küldte el elfogadása előtt az államnyelvi törvény szövegét a Velencei Bizottsághoz kontrollra. Ennek ellenére – az Európa Tanács tagállamai kötelezettségeinek és vállalásainak tiszteletben tartásával foglalkozó Parlamenti Közgyűlés bizottságának (Monitoring Bizottság) elnöke kezdeményezésére és kérésére – a Velencei Bizottság vizsgálat tárgyává tette ezt az ukrainai törvényt, és a nemzetközi testület jelentős kritikával illette ezt a jogszabályt.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>

¹⁶⁰ CDL-AD(2019)032. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION). UKRAINE. OPINION ON THE LAW ON SUPPORTING THE FUNCTIONING OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS THE STATE LANGUAGE. Opinion No. 960/2019.

163. Ukrajna törvénye „Az ukrán mint államnyelv funkcionálásának biztosításáról”¹⁶¹ kényszerítő intézkedésekkel akarja támogatni az ukrán nyelv használatát a társadalmi élet minden nyilvános színterén. A törvény (a preambulum és a záró rendelkezések mellett) összesen 57 cikkből áll. Ebből 15 cikk (a 44.-től az 57.-ig) azokról az állami intézményekről és hivatalokról szól, amelyek feladata az ukrán nyelv használatának kikényszerítése a társadalmi élet minden területén.
164. A 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény¹⁶² pontosan szabályozza, hogyan védi az állam a polgároknak az államnyelv használatára vonatkozó jogait. Az ország más nyelveit használó polgárainak nyelvi jogait azonban egyáltalán nem veszi figyelembe a törvény. A kisebbségi nyelvek beszélőiről csak kivételes esetekben tesz említést a törvény. Ilyenkor azonban egy olyan törvényre hivatkozik az államnyelvi törvény, amelynek még a tervezetét sem dolgozta ki az ukrán kormány.
165. Az államnyelvi törvény¹⁶³ (lásd pl. a 49. és az 54. cikket) megteremti azt a lehetőséget, hogy az állampolgárok feljelentést tegyenek, ha úgy érzik, hogy hatóságok, szervezetek, intézmények stb. nem megfelelő mértékben használják az államnyelvet a nyilvános térben. Ez fenyegető légkört teremt a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélői számára, és ezzel a törvény akadályozza ezeknek a nyelveknek a nyilvános használatát.

Strasbourg, 9 December 2019. [https://www.venice.coe.int/-webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)032-e](https://www.venice.coe.int/-webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)032-e)

¹⁶¹ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

¹⁶² Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

¹⁶³ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/2704-19>

166. A Karta ratifikálása óta Kijev mindent megtesz annak érdekében, hogy rombolja a Karta presztízsét az ország lakossága előtt, azt sugallva az ukrainai társadalom felé, hogy a nemzetközi dokumentumot Ukrajnában nem kellene alkalmazni.
167. Úgy tűnik, a Karta ratifikációja Kijevnek csupán az európai integráció egyik eszköze volt: a nemzetközi dokumentum beemelése a hazai jogrendszerbe nem érték alapon történt, hanem kizárólag a pillanatnyi politikai érdek alapján.
168. Az utóbbi években Ukrajna fokozatosan csökkenti a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogokat.
169. Ezt a gyakorlatot (a 2017-ben elfogadott oktatási törvény 7. cikkelye kapcsán) az Európa Tanács¹⁶⁴ és az ET Velencei Bizottsága is bírálta.¹⁶⁵ Az oktatási törvény kérdése közvetve még az EU és Ukrajna közötti társulási megállapodásba¹⁶⁶ is bekerült, illetve a NATO és Ukrajna viszonya kapcsán kiadott egyes nyilatkozatok is érintik a problémát. Például a NATO 2018. július 11–12-én tartott brüsszeli ülésén részt vevő állam- és kormányfők által elfogadott nyilatkozat¹⁶⁷ 66. pontja felszólítja Ukrajnát a

¹⁶⁴ The new Ukrainian law on education: a major impediment to the teaching of national minorities' mother tongues. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24218&lang=en>

¹⁶⁵ Opinion on the Law on Education of 5 September 2017 on the use of the State Language and Minority and other languages in education. Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8-9 December 2017). Strasbourg (Fr), Dec. 2017, 11. 25 p. Opinion no. 902/2017 CDL-AD (2017) 030. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)030-e)

¹⁶⁶ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&from=EN)

¹⁶⁷ Brussels Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in

kisebbségi jogok terén vállalt nemzetközi kötelezettségeinek figyelembe vételére. Ennek ellenére Kijev nem módosította az oktatási törvény 7. cikkét.

170. Az ukrainai oktatási törvény kapcsán láthattuk, hogyan válik egy a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőinek jogát szűkítő rendelkezés éles diplomáciai viták alapjává két szomszédos és baráti állam (Ukrajna és Magyarország) között. Az európai őshonos kisebbségek anyanyelvi oktatásához fűződő jogainak, és általában a kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogoknak az értelmezésében meghatározó szerepe lehet annak, milyen eredménnyel zárul a 2017-es törvény elfogadása után keletkezett polémia. Ha az európai nemzetközi szervezetek asszisztálnak a regionális vagy kisebbségi nyelveken működő ukrainai oktatási hálózat erodálásához, az arra teremt precedenst, hogy a kisebbségek korábban szerzett, az állampolgárságuk szerinti állam jogrendszerében biztosított jogai bármikor szűkíthetők. A homogén nemzetállamot építő államok – az ukrán példán felbátorodva – hasonló lépésekre szánhatják magukat, s ezzel az újabb konfliktusok elkerülhetetlenné válnak Európában.

Брензович В., Зубанич Л., Орос І., Товт М., Дорчі К., Черничко С.

ПОСТУПОВЕ ЗВУЖЕННЯ МОВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ.

Альтернативний звіт організації із захисту інтересів закарпатських угорців та експертів у зв'язку з поданням України до Комітету експертів Ради Європи Четвертої періодичної доповіді про виконання Україною Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. – Берегово-Ужгород, 2020. – 96 с. (угорською мовою)

Науково-інформаційне видання

A NYELVI JOGOK FOLYAMATOS SZŰKÍTÉSE UKRAJNÁBAN

A kárpátaljai magyar érdekvédelmi szervezetek és kutatók közös alternatív jelentése az Ukrajna által az Európa Tanács Szakértői Bizottságához a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartaája ukrajnai alkalmazásáról benyújtott negyedik periodikus jelentés kapcsán

